

Univerzita Karlova
Přírodovědecká fakulta

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Geografie a kartografie

Jakub Šmída

Faktory nestability obecních zastupitelstev
Factors of instability of local assembly in Czechia

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

RNDr. Radim Perlín, Ph.D.

Konzultantka:

Mgr. Hana Bednářová

Praha, 2018

Charles University
Faculty of Science

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 30.7.2018

Jakub Šmída

Poděkování:

Děkuji především Mgr. Haně Bednářové a RNDr. Radimu Perlínovi, Ph. D. za věcné připomínky a cenné rady při psaní práce. Dále bych pak rád poděkoval svým rodičům Josefu a Stanislavě Šmídovým za podporu, trpělivost a neutuchající lásku, kterou mě zahrnovali nejen během studia.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá vlivy na stabilitu zastupitelstev obcí v Česku v období 2014–2018. Za projev nestability je v rámci tohoto výzkumu považován rozpad zastupitelstva a následné vyhlášení mimořádných voleb. Práce sleduje dva hlavní cíle. Zaprvé najít pravidelnosti z územního, velikostního a demografického hlediska. A zadruhé zjistit, jaké jsou konkrétní důvody rozpadu obecních zastupitelstev. Zájem analytické části byl soustředěn na charakteristiku obcí, ve kterých proběhly mimořádné volby v období 2014–2018. Na základě dílčích kvantitativních analýz byly vymezeny pravidelnosti týkající se typu venkova, podílu osob bez vyznání, podílu rodáků a přírůstku obyvatelstva. Druhý cíl byl sledován pomocí zpráv v regionálních internetových periodících, na jejichž základě byly určeny hlavní důvody rozpadu obecních zastupitelstev. Šlo převážně o osobní neshody v zastupitelstvu, malý zájem o kandidaturu a spory ohledně směřování obce. Byly také vymezeny shluky obcí a oblasti, kde došlo ve sledovaném období k projevům nestability nejčastěji.

Klíčová slova: obecní zastupitelstvo, komunální volby, mimořádné volby, místní samospráva, stabilita obcí, regionální rozdíly

Abstract

Bachelor thesis deals with conditions influencing stability of local assembly in Czechia in 2014–2018. In this research dissolution of an assembly and following election announcement is considered as an expression of instability. The thesis follows two main goals. First is to find regularities in terms of area, size and demographic. Second is to find actual reasons of local assembly dissolutions. Analytical section aims to characterize municipalities in which extraordinary elections took place in 2014–2018. Regularities relating to the type of countryside, share of non-believers and natives were defined based on sectional quantitative analyses. The second goal was achieved by searching through news in local internet journals. Main reasons of local assembly dissolution were defined based on the found reports. Predominantly the reasons were personal disagreements, low interest in candidacy and disputes about the direction the municipality is heading. Clusters of municipalities where local assembly dissolution occurred and areas of highest occurrence of local assembly instability were also defined.

Keywords: local assembly, municipal elections, extraordinary elections, local administration, municipal stability, regional differences

Obsah

Seznam zkratk	6
Seznam tabulek	6
Seznam grafů	6
Seznam obrázků	6
1 Úvod	8
2 Teoretická východiska	10
2.1 Lokální rozvoj	10
2.2 Faktory ovlivňující lokální rozvoj	13
2.3 Sociální kapitál	14
2.4 Rozvoj ve venkovských obcích – role veřejné správy	15
2.5 Obecní zastupitelstva a volby do obecních zastupitelstev	17
2.5.1 Koncepty veřejné správy	18
2.6 Stabilita obecních zastupitelstev	19
2.6.1 Sídelní struktura	21
2.6.2 Volební geografie	23
2.6.3 Územní diferenciacie nestability lokálních elit	24
3 Metodika	25
4 Analýza faktorů ovlivňujících stabilitu obecních zastupitelstev	28
4.1 Mimořádné volby do obecních zastupitelstev v letech 1990–2018	28
4.2 Mimořádné volby v období 2014–2018	30
4.3 Územní charakteristika zkoumaných obcí	34
4.4 Změna složení zastupitelstev vybraných obcí	42
5 Závěr	43
Seznam použité literatury	45
Seznam zdrojů dat	47
Seznam dalších internetových zdrojů	47
Přílohy	52

SEZNAM ZKRATEK

ČSÚ – Český statistický úřad

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

LEADER – z francouzského spojení „Liaison Entrée Actions de Développement de Économie Rurale“ tzn. propojení aktivit pro rozvoj venkovské ekonomiky

NPG – New public governance

NPM – New public management

OPA – Old public administration

SLDB – Sčítání lidu domů a bytů

SO POÚ – Správní obvod pověřeného obecního úřadu

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Výpočet Chí-kvadrát testu.....	26
Tabulka 2: Mimořádné volby v období 2014–2018 podle typu.....	31
Tabulka 3: Důvody mimořádných voleb v období 2014–2018.....	33
Tabulka 4: Stálí zastupitelé ve vybraných obcích v období 2014–2018.....	42

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Sídlní struktura Česka v roce 2017.....	22
Graf 2: Mimořádné volby do obecních zastupitelstev v českých obcích v období 1990–2018.....	29
Graf 3: Počet zvolených zastupitelstev v mimořádných volbách v období 2014–2018 dle velikostní skupiny.....	31
Graf 4: Struktura zkoumaných obcí dle počtu obyvatel v roce 2017.....	35
Graf 5: Struktura zkoumaných obcí dle typologie venkova dle Perlín, Kučerová, Kučera (2010).....	37

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Typologie venkova dle Perlína, Kučerové, Kučery (2010).....	24
Obrázek 2: Obce, ve kterých v období 2014–2018 proběhly mimořádné volby.....	36
Obrázek 3: Mimořádné volby do obecních zastupitelstev v období 2014–2018.....	35
Obrázek 4: Podíl osob bez vyznání v roce 2011.....	38

Obrázek 5: Podíl rodáků v roce 2011 v SO POÚ a změna počtu obyvatel v letech 2001–2016 ve zkoumaných obcích	39
Obrázek 6: Zkoumané obce dle volební účasti v řádných volbách do zastupitelstev obcí v roce 2014	40
Obrázek 7: Zkoumané obce podle změny volební účasti při mimořádných volbách do obecních zastupitelstev oproti volbám řádným v období 2014–2018	41

1 ÚVOD

Výzkum sledující dění na komunální politické úrovni v Česku se oproti nedávné minulosti pomalu dostává do zorného pole nejen politologů (viz Ryšavý, Bernard 2011 či Balík, Gongala, Gregor 2015). Důvodů, proč této oblasti není věnováno tolik pozornosti, může být vícero. Jedním z hlavních důvodů je fakt, že celostátní politika je více vidět, proto je předmětem širšího zájmu. Jednak jde o složitost českého systému lokální samosprávy a značnou nehomogenitu obcí. Český statistický úřad (ČSÚ 2017) uvádí v roce 2017 6253 obcí a ve volbách na podzim roku 2018 bude obhajováno přes 60 000 mandátů v obecních zastupitelstvech. A jednak jde i o celkem obtížné posouzení vlivů na chování voliče, které jsou odlišné od vlivů působících např. v parlamentních nebo krajských volbách.

Se vstupem Česka do Evropské unie v roce 2004 začal být implementován princip tzv. komunitně vedeného místního rozvoje v rámci programu LEADER. Tento princip je založen na obrácení tradičního systému lokálního rozvoje „shora dolů“ na „zdola nahoru“, z toho vyplývá, že je podporována lokální občanská aktivita. Tu reprezentují v mnoha oblastech českého venkova tzv. místní akční skupiny, nicméně konečný vliv na rozvoj v obci má její zastupitelstvo, respektive jeho rozhodnutí. Obecní zastupitelstva často také stojí na začátku větších impulsů k rozvoji. Obce totiž mají možnost, jak investovat samy do rozvojových projektů, ať už díky dotacím nebo pomocí svých vlastních prostředků, tak lákat, ale i vzdorovat investorům např. v podobě firem. Proto není vždy bez souhlasu, politické vůle a konsenzu zastupitelů zaručeno, že k jakémukoliv impulsu dojde nebo že nedopadne špatně.

Hlavním cílem výzkumu bylo určit, zda nestabilita obecních zastupitelstev podléhá určitým socioekonomickým faktorům a zda lze vymezit území, kde v poslední době k projevům nestability došlo. Je předpokládáno, že:

- I. Nestabilita bude územně rozdílná a bude možné vymezit shluky obcí, kde k projevům nestability došlo.
- II. K projevům nestability došlo jen v populačně malých obcích s méně než 3 000 obyvateli.
- III. Volební účast v mimořádných volbách bude nižší než ve volbách řádných.
- IV. Složení zastupitelstva se po mimořádných volbách zásadně nemění.

Ad I.: Tento předpoklad je založen na faktu, že území Česka není homogenní, jak dokázali např. Perlín, Kučerová, Kučera (2010). Jejich typologie venkova, která charakterizuje především malé obce, souvisí i s předpokladem č. II.

Ad II.: Malé obce mají často malý počet zastupitelů, který mnohdy není vyšší než zákonem (č. 491/2001 Sb.) stanovená minimální hranice pěti zastupitelů a jakmile klesne počet členů zastupitelstva pod tuto hranici a nejsou-li k dispozici náhradníci, musí být vyhlášeny nové volby. V obcích s malým zastupitelstvem to pak znamená, že často stačí zánik mandátu jednoho ze zastupitelů, aby zastupitelstvo přestalo být usnášeníschopné, což vede k vyhlášení mimořádných voleb.

Ad. III.: Podle dat ČSÚ je zájem o volby do obecních zastupitelstev v porovnání např. s volbami do Poslanecké sněmovny poměrně nízký. Příliš časté volby (např. dvoukolové volby do Senátu) podle těchto dat také voliče příliš nelákají.

Ad. IV: Podle zjištění Ryšavého a Bernarda (2011) se při volbách do obecních zastupitelstev v roce 2010 shodoval počet kandidátů a počet mandátů v 11 % obcí v Česku a dále ve svém výzkumu došli k závěru, že bezmála čtyři pětiny znovukandidujících zastupitelů svůj post obhájí. Ve většině případů se toto děje v malých obcích.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Teoretických rámců zastřešujících výzkum obcí a jejich zastupitelstev je několik. Ten je předmětem zájmu politologů, kteří se zaměřují na volební chování voličů a analýzu výsledků voleb (viz např. Kopřiva 2010), sociologů, kteří se zaměřují např. na samotné zastupitele a jejich vnímání společností (viz např. Čermák 2005) i geografů, kteří studují vliv zastupitelů a lokálních elit na lokální a regionální rozvoj (viz např. Chromý, Jančák, Marada, Havlíček 2011). Nejobecnějším a nejvíce zastoupeným v odborné literatuře jsou teorie regionálního rozvoje. Existuje velmi značný počet odlišných teoretických směrů, které se objevují v odborné literatuře, jejichž principy jsou mnohdy protikladné (viz Blažek, Uhlíř 2011). Jako jeden z mnoha příkladů lze uvést otázku, kterou si klade řada vědců věnujících se tomuto tématu, zda přirozeně směřuje regionální vývoj ke konvergenci či divergenci (Blažek, Csank 2007).

2.1 Lokální rozvoj

Teorie regionálního rozvoje souvisí s tímto výzkumem díky faktu, že obecní zastupitelé jsou odpovědní za rozvoj obce, respektive jimi přijatá rozhodnutí ovlivňují vývoj na území jejich obce. Pokud se zaměříme na význam slova vývoj, jde o průběh událostí v čase, přičemž důsledky těchto událostí ovlivňují vývoj v dané obci ať už k lepšímu, či horšímu (Perlín 2017)

Dále by ale bylo žádoucí definovat pojem „rozvoj“. Ten bývá používán v řadě souvislostí například s ekonomickým, hospodářským, kulturním, sociálním, enviromentálním, či jiným vývojem, zpravidla růstem. Bernard (2010a) dodává, že pojem rozvoj má hodnotící charakter.

Zpravidla je pojem chápán jako změna, která vede k lepšímu. V případě regionů se konkrétní oblast dostává z omezujícího, nežádoucího, nedostatečně volného stavu do stavu příznivějšího, lepšího (Řezníčková 2015). Obtížnější je definice v okamžiku, kdy literatura mluví o lokálním, respektive místním rozvoji. Odkazovat na pouhý ekonomický rozvoj určité lokality nestačí. Problematiku lokálního rozvoje lze totiž vnímat vícerozměrně. Často se také ukazuje, že zmíněný lokální rozvoj je vnitřně konfliktní, jak je nastíněno výše. Hraje přitom podstatnou roli v politickém životě a v administrativě na úrovni obcí, krajů, celého státu a celé Evropské unie (Bernard 2010a).

Když se budeme držet Blažka a Csanka (2007) a na rozvoj nahlížet jako na přirozený a žádoucí jev, při kterém dochází ke snižování rozdílů mezi regiony, nutně dojdeme k závěru, že „žádoucí jev“ je velmi subjektivní pojem a zpravidla vyvolá určitou diskuzi. Například na výstavbu obchvatu obce nahlíží jinak lidé, kteří jej budou využívat pro tranzit, jinak ho budou vnímat lidé, bydlící v jeho blízkosti. Záleží tedy na úhlu pohledu a použitých hodnotících kritériích.

Bernard (2010a) představuje tři odlišné možnosti, jak vnímat lokální rozvoj ve venkovských obcích. První z nich je zařadit a chápat lokální rozvoj jako součást uvažování o modernizaci společnosti. V tomto smyslu mezi úspěšně se rozvíjející lokality patří ty, kterým se daří zachytit hlavní celospolečenské modernizační trendy. Mezi ně patří změny ekonomického systému směrem k post-industrialismu a ekonomice služeb, růst vzdělání a důraz na něj, vliv moderních technologií či rostoucí individualizace. Lokality, které úspěšně zachycují tyto změny lze podle Bernarda (2010a) označovat jako rozvinuté, naopak ty lokality, ve kterých tyto změny probíhají se zpožděním nebo se projevují jen velmi slabě, lze vnímat jako zaostalé, periferní, nerozvinuté. Toto hledisko ale přehlíží jeden v současnosti velmi podstatně se projevující trend, a tím je suburbanizace. Pokud bychom totiž brali v potaz pouze tento způsob chápání lokálního rozvoje, došli bychom jednoznačně k závěru, že nejrychleji a nejvíce se rozvíjejí obce v zázemí velkých měst, jejichž obyvatelé pravidelně vyjíždí za prací do regionálních center. V extrémním případě by podpora tohoto způsobu rozvoje venkovských obcí znamenala ztrátu *genia loci*, tedy té vlastnosti, kvůli které se tam v první řadě začali lidé z větších měst stěhovat.

Druhá možnost je akceptování vícerozměrnosti lokálního rozvoje. Rozumí se tím snaha o rozvoj jednotlivých aspektů fungování obce, opustit od vnímání lokálního rozvoje jako jednoho celku, jinými slovy přijmout komplexnost problematiky rozvoje venkovských obcí. Tento přístup tedy vyžaduje uvažování o demografickém rozvoji, ekonomickém rozvoji, rozvoji lokální občanské společnosti, rozvoji veřejných služeb, rozvoji kvality bydlení či rozvoji pozitivních sousedských vztahů. Mnohdy je však těžké odhadnout, které z těchto aspektů jsou pro rozvoj konkrétní obce důležité, a nelze zapomenout, že mnohdy se tyto jednotlivé rozměry lokálního rozvoje navzájem vylučují. Viz ekonomický rozvoj a s ním spojená výstavba infrastruktury versus životní prostředí, nebo výstavba rezidenčních kapacit a na druhé straně ztráta již zmíněného *genia loci*, jež je mimo jiné spojený s atraktivitou obce (Bernard 2010a).

Třetí možnost vychází z úvahy o existenci společného cíle nebo cílů, kterých chtějí místní dosáhnout a navzájem je sdílejí. Jedině tehdy bude rozvoj skutečně pozitivní. V zásadě jde nejen o realizaci zmíněných cílů, ale v první řadě o jejich nalezení. Přičemž samotná existence cílů není samozřejmá, dá se ale předpokládat, že vedle individuálních cílů, existují i ty společné, determinované sdíleným prostorem, ve kterém místní obyvatelé žijí a realizují své potřeby, či naopak nemají možnost realizovat. Usilovat o změnu tohoto stavu může být příkladem společného cíle (Bernard 2010a).

S výzkumem obecních zastupitelstev souvisí všechny tři možnosti, které Bernard (2010a) jmenuje, jelikož právě volení zastupitelé mají možnosti lokální rozvoj přímo ovlivnit, vyhovět a akceptovat společné cíle větší nebo menší části místních obyvatel. Pokud se tak nestane, riskují zastupitelé neúspěch v následujících volbách, tím pádem možnou ztrátu svého mandátu.

Hodnocení rozvinutosti obce je často tedy velmi subjektivní. O unifikaci usiluje například Šilhánková (2012), která vytvořila metodiku, která má za cíl „vytvořit systém pro sledování rozvoje a výkonnosti jednotlivých území na úrovni měst a obcí, který bude vzájemně skladebný po jednotlivých jeho oblastech – ekonomické, environmentální a sociální s ohledem na územní aspekty.“ (Šilhánková 2012, s. 6). V tomto systému jsou jednotlivé indikátory rozděleny do čtyř kategorií, konkrétně urbánní sledující udržitelné využití území, mobilitu obyvatel nebo dostupnost služeb a veřejných prostranství; environmentální sledující například kvalitu pitné vody a ovzduší; ekonomickou hodnotící finanční stabilitu a konečně sociální, ve které je sledována sociálně-demografická struktura, životní úroveň a participace na věcech veřejných a spokojenost s místní samosprávou. Toto jen potvrzuje výše zmíněnou mnohorozměrnost lokálního a regionálního rozvoje. Významným specifíkem českého místního rozvoje, ale i místního rozvoje v posttotalitních zemích je jeho probíhající či nedávno proběhlá transformace (viz Blažek, Csank 2007; Hampl 2007).

Pojem rozvinutost je rovněž vhodné definovat. Podle Bernarda (2012) je rozvoj proces změn, kdežto rozvinutost je výsledným stavem těchto změn. Ovšem vzápětí dodává, že jednotná definice rozvinutosti malých obcí neexistuje a opět se jedná komplexní a subjektivní pojem. Míra rozvinutosti, které obec dosáhne je dána působením jak vnějších faktorů, ale i působením vnitřních rozvojových potenciálů

obce. Těmito vnitřními rozvojovými potenciály je často označován lidský a sociální kapitál, ty ale mohou být chápány jako samostatné rozvojové aspekty, respektive rozvojové cíle. Perlín a Šimčíková (2008) při svém popisu „úspěšných venkovských obcí“ zařazují ke kritériím úspěšnosti kromě ekonomických ukazatelů, vzhledu obce, jejich demografických charakteristik, vybavení a infrastruktury, také míru intenzity lokálního veřejného dění (kulturní a politické aktivity), závislou na aktivitě obyvatel obce.

2.2 Faktory ovlivňující lokální rozvoj

Faktorů ovlivňujících rozvoj regionů existuje celé penzum od geografických, demografických, ekonomických, po sociální, kulturní a politické. Jejich vliv není vždy jednoznačný a vliv jednotlivých faktorů nelze vždy vystopovat k jednomu konkrétnímu aspektu.

Hampl, Blažek, Žižalová (2008) vymezují tři typy faktorů podmiňující regionální vývoj. V jejich pojetí jde o rozvoj regionů, společné rysy s místním rozvojem, je ale možné velmi snadno vysledovat. Jako první typ uvádí geografické faktory, které rozlišují do tří podtypů: přírodní podmínky a zdroje – kvalita půd i kvalita přírodního prostředí; polohové poměry, především exponovanost versus perifernost území vůči centrům osídlení, osám rozvoje, infrastruktury, či přírodním zdrojům; poslední podtyp autoři nazývají „sociogeografická/územní intenzita“, ta zohledňuje hierarchii středisek, metropolitních areálů a všeobecně kvalitu a intenzitu osídlení. Mezi druhý typ řadí ekonomické a navazující socioekonomické faktory: kapitál v jeho klasickém pojetí; lidské zdroje z kvalitativních i kvantitativních hledisek, jde tedy o tzv. lidský kapitál; nakonec pak technologickou vyspělost nebo úroveň technické a sociální infrastruktury. Třetím typem jsou sociokulturní faktory, jinými slovy schopnosti a postoje lidí, sociálních skupin, komunit, tradic (např. výrobních), předpoklady pro společenskou komunikaci a spolupráci (tedy sociální kapitál). Zařazení pouze do jedné z kategorií ale někdy není možné, jako příklad uvádí dopravní polohu, která souvisí s geografii i ekonomikou.

Dále Hampl, Blažek, Žižalová (2008) zmiňují mechanismy vývoje, které pomocí institucí upravují působnost faktorů a určují „pravidla hry“ závazná pro všechny aktéry místního rozvoje. Mechanizmy dělí na kooperativní, konkurenční a

regulační. První dva mechanismy jsou vnímány jako hlavní motory společenského vývoje.

Když přistoupíme na tento pohled na regionální rozvoj, zjistíme, že výsledné procesy a jevy jsou výsledkem jak přímým působením výše uvedených faktorů, ale i zpětné vazby, která je vytvářena mezi faktory a mechanismy ovlivňujícími.

2.3 Sociální kapitál

Sociální kapitál je velmi specifickým druhem kapitálu. Jedná se o široký pojem, jež je popsán pomocí několika různých definic: Burt (1992 in Woolcock 1998, s. 189) považuje za sociální kapitál *„přátele, kolegy a obecněji kontakty, díky nimž člověk dostává příležitost využívat jejich finanční a lidský kapitál“*, Fukuyama (1995, s. 10) zase jako *„schopnost lidí spolupracovat pro společný účel ve skupinách a v organizacích“* a Lin (2001 in Lin 2008, s. 51) jako *„zdroje zakotvené v sociálních sítích jedince, které mohou být aktivovány skrze vazby v sítích“*. Klíčovými aspekty pro chápání sociálního kapitálu jsou sociální sítě, normy, hodnoty a důvěra (Pileček 2010). Callois a Angeon (2004 in Pileček 2010) člení názory na sociální kapitál do třech různých směrů za účelem utřídění různých pohledů na něj. První sleduje definici Woolcocka a Narayana (2000 in Pileček 2010), kteří zdůrazňují sociální a kulturní soudržnost společnosti. Na sociální kapitál je nahlíženo jako na *„...souhrn neformálních norem, které podporují spolupráci mezi jednotlivci“* (Callois, Angeon 2004 in Pileček 2010, s. 65).

Opakující se interakce mezi jednotlivci v rámci sociálních sítí vedou k vytváření vzájemné důvěry. Druhý směr představuje Coleman (1988 in Pileček 2010) obhajující funkcionální chápání sociálního kapitálu jako součásti sociální struktury skládající se z následujících částí (podle Sedláčková, Šafr 2005 in Pileček 2010 a Veselý 2007 in Pileček 2010): závazky a očekávání, které závisí na důvěryhodnosti sociálního prostředí (struktury); kapacita sociální struktury z hlediska toku informací (informační kanály); normy doprovázené účinnými sankcemi. Třetím představeným směrem je nahlížení na sociální kapitál jako na zdroj v pojetí Lina (2001 in Lin 2008). Sociální kapitál je chápán jako skrytý potenciál, který lze v případě potřeby aktivovat a využít.

Díky svojí komplexnosti je sociální kapitál veličina, kterou lze měřit jen velice obtížně (viz Pileček, Jančák 2010). Tito autoři uvádějí, že měření není jenom

složité ale dokonce i kontroverzní a že k výsledkům jejich výzkumu (Zkoumali, jak si stojí okresy Česka z hlediska míry sociálního kapitálu. Nejlepších výsledků dosáhly okresy Praha-západ, Semily, Uherské Hradiště, naopak nejhůře dopadly strukturálně postižené okresy severovýchodních Čech – Sokolov, Chomutov, Most a Děčín.) je nutno přistupovat kriticky.

Jedním z předpokladů ve výzkumu obecních zastupitelstev je fakt, že sociálním kapitálem disponují právě obecní zastupitelé a využívají jej k rozvoji své obce a k plnění předvolebních slibů. Dalším z předpokladů je, že zmíněná důvěra, hledání kontaktů a budování sociálních sítí mají prokazatelně významný vliv na stabilitu lokálních elit. Stachová (2005 in Řezníčková 2015) připomíná, že sociální důvěra je velmi úzce spojena s důvěrou ve veřejné instituce, obě tedy lze považovat za určující indikátory sociálního kapitálu.

2.4 Rozvoj ve venkovských obcích – role veřejné správy

Rozvoj v malých obcích s populační velikostí do 3 000 obyvatel velmi závisí na regionálních charakteristikách a jejich možnosti jsou do jisté míry limitované, protože jsou součástí větších geografických celků. Od venkovských obcí ležících v regionech s koncentrovanými hospodářskými a strukturálními problémy lze jen těžko očekávat, že se díky vlastnímu úsilí stanou regionálními centry, která nabídnou dostatek pracovních příležitostí a konkurenceschopné zázemí. Dalším aspektem determinujícím možnosti rozvoje malých obcí jsou národní i regionální politické priority, které rozhodují o rozpočtovém určení daní a distribuci finančních dotačních prostředků. I přes to, že tyto obce do značné míry nerozhodují o svém vlastním rozvoji a jsou vystaveny silnému vlivu vnějších prostředků, nejsou pouze pasivními objekty. Jejich vlastní volená samospráva je ze zákona povinna pečovat o „*všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů*“ (§2 zákon č. 128/2000 Sb.), dále jsou obce vybaveny vlastním rozpočtem, s nímž mohou hospodařit dle svého uvážení, v první řadě ale disponují různě rozvinutými vnitřními rozvojovými potenciály, tím se rozumí sociální i přírodní prostředí. Hledání a schopnost aktivace těchto potenciálů může být důležitým rozvojovým faktorem. A právě členové místní samosprávy jsou většinou ti nejdůležitější, kteří tyto vnitřní potenciály mohou mobilizovat (Bernard 2010b).

Bernard (2010b) si pokládá otázku, kdo drží nejvyšší podíl na moci. Podle Perlína a Chromého (2012) se v minulosti jednalo především o triumvirát „starosta, farář, učitel“. Tyto tři osoby, aktéři lokálního rozvoje, měly největší vliv na průběh lokálního rozvoje. Během totality v druhé polovině 20. stol. se tato situace ale razantně změnila, do čela obce se dostal předseda národního výboru, církev a její představitelé upadli v nemilost a vzrostla role jmenovaného předsedy jednotného zemědělského družstva. Po revoluci v roce 1989 se situace změnila ještě jednou, a to tím, že roli tradičních a přirozených vůdců převzal starosta.

V současnosti jsou tedy pojmem lokální elity venkovských obcí myšleni hlavně starostové. Podle zákona o obcích (128/2000 Sb.) je role starosty být „prvním mezi rovnými“, má povinnost respektovat a prosazovat většinový názor zastupitelstva obce, případně rady obce. Veřejnost často ale starostu chápe jako nejvyšší autoritu a přirozeného lídra, který nese velkou část zodpovědnosti za rozhodování v obci. Úspěchy i problémy obce jsou občany připisovány právě starostovi i v případech, kdy ze zákona nemá pravomoc klíčová rozhodnutí ovlivnit, a jeho vliv a rozhodovací pravomoci se snížily na minimum. Tím, že osobu a jméno starosty zná v obci a v jejím okolí téměř každý, je tento úděl ještě podpořen, zatímco konkrétní složení zastupitelstva své obce zná často jen málokdo. Dalšími přirozenými lidry ve venkovském prostředí mohou být další výrazné osobnosti z podnikatelského prostředí například majitelé významné firmy v obci nebo další neformální osobnosti, které ovšem nemají žádné institucionální zázemí. Tento typ lokálních lídrů se ovšem v obci může ale i nemusí vyskytovat. (Perlín, Chromý 2012).

Od roku 1990, kdy se v Česku konaly první demokratické obecní volby, vznikly různé místní politické kultury vztažené k postavě starosty. Balík (2010) je dělí do tří skupin: v první je charakteristická úcta k tomuto postu, kdy ne každý zastupitel je představitelný jako starosta, na kterého jsou kladeny vysoké požadavky. Volba nového starosty se odehrává jen výjimečně a je vnímána jako prvotřídní politická událost, jíž obec žije.

V druhé je post starosty brán také vážně, ale k obměnám dochází častěji z mnoha důvodů, aniž by to bylo bráno nějak výjimečně.

Ve třetí skupině je na starostu nahlíženo jako na úředníka, který nemá výsadní politické postavení. Může být relativně často zpochybňován a ve volbách bez větších problémů střídán.

Ostatní původní tzv. přirozené autority na venkově již přišly o svůj význam. Učitele či ředitele školy nebo faráře si lze v dnešní době už jen těžko představit jako lokální autority. Díky rozvoji vzdělanosti, úpadku prestiže učitelského povolání a snižující se religiozitě obyvatel Česka nemohou být tyto postavy vnímány jako mentoři, kteří mají vliv na chod obce (Perlín, Chromý 2012).

Vedoucí místních spolků (dobrovolných hasičů, rybářských, mysliveckých), sportovních klubů, kronikáři, knihovníci atd. mohou být vnímáni jako přirozené autority, ale tito mají za sebou institucionální podporu, a navíc nemají moc spojenou s prosazováním zájmů obce na byrokratickém, politickém nebo ekonomickém poli. (Perlín, Chromý 2012).

2.5 Obecní zastupitelstva a volby do obecních zastupitelstev

Podle zákona č. 491/2001 Sb. se volby do zastupitelstev obcí konají jednou za čtyři roky na celém území Česka. Občané, kteří disponují volebním právem, si volí zastupitele v obci, ve které mají nahlášený trvalý pobyt. Počet volených zastupitelů se mění v závislosti na velikosti obce. V obcích do 3 000 obyvatel se tento počet podle zákona pohybuje mezi pěti a patnácti zastupiteli (Zákon č. 128/2000 Sb.). Rozhodující je počet obyvatel a rozloha spravovaného obvodu. K právoplatnému usnesení zastupitelstva je nutná nadpoloviční většina, proto je počet členů zastupitelstva téměř vždy lichý. Zastupitelstvo rozhoduje o koncepčních záležitostech obce, schvaluje rozpočet, územní plán, program rozvoje obce, rozhoduje o nakládání s majetkem obce (prodeji, pronájmu apod.).

Zastupitelstvo dále v obcích, které mají alespoň 15 zastupitelů, zpravidla volí radu obce. Tvoří ji starosta, místostarosta (místostarostové) a další členové rady. Rada obce připravuje návrhy pro jednání zastupitelstva a zařizuje plnění jím přijatých usnesení. Dle zákona o obcích č. 128/2001 Sb. mají členové rady přidělené pravomoci, které ovlivňují hospodaření obce, uzavírání nájemních smluv, pracovní příležitosti atd. Rada obce rozhoduje převážně o provozních otázkách.

Řádné volby se konají zpravidla na podzim jednou za čtyři roky. Poslední řádné volby v době psaní této práce proběhly v roce 2014, další řádné volby do

obecních zastupitelstev proběhnou 5. – 6. října 2018. Mimořádné volby mají podle zákona č. 491/2001 Sb. čtyři podoby a konají se v různých termínech, zpravidla jsou vyhlašovány čtyři termíny ročně. Podoby voleb jsou (1) opakované volby, ke kterým dochází na základě usnesení soudu, jež shledal volby neplatnými, (2) dodatečné volby, které jsou vyhlášeny, když se k volbám přihlásí příliš málo kandidátů. (3) V případě, že se v zápisu o průběhu a výsledku hlasování vyskytnou chyby, které okrsková komise nedovede ve stanovené lhůtě opravit, vyhlašuje se opakované hlasování, které nemusí probíhat v celé obci, ale pouze ve volebním okrsku, kde se chybovalo. Konečně (4) nové volby bývají vyhlášeny, jestliže se počet zastupitelů sníží o více než polovinu, či klesne pod hranici pěti zastupitelů a nejsou-li náhradníci, nebo pokud dojde ke vzniku nové obce, městské části či městského obvodu. Nové volby se nekonají během posledních šesti měsíců funkčního období zastupitelstva obce, tedy šest měsíců před řádnými volbami. Mimořádné volby vyhlašuje ministr vnitra minimálně 90 dní před jejím konáním a konají se na rozdíl od řádných voleb v jednom dni.

Všem zastupitelům také zákon přikazuje hájit zájmy občanů a účelně vynakládat a hospodařit s majetkem obce. Mají možnost předkládat návrhy na projednání, vznášet dotazy, připomínky a podněty. Schvalují a rozhodují také o programu rozvoje obce v podobě strategického a územního plánu. Rozhodnutí zastupitelů tedy může ovlivnit i změny na území katastrálního území obce. O partnerství a spolupráci s jinými obcemi také rozhodují právě zastupitelé, nikoli pouze starosta. Zastupitelé tedy nemají jen hospodářskou roli, ale i přeneseně roli manažerskou, roli diplomatů, tiskových mluvčích atp. Plní tak roli reprezentantů své obce, tedy politickou roli. Jsou, nebo by alespoň být měli, komunálními politiky.

Je tedy možné říct, že zastupitelstvo má povinnost bez ohledu na velikost a rozpočet obce samostatně pečovat a všestranně rozvíjet své území a potřeby občanů a chránit veřejný zájem (§2 zákon o obcích č. 128/2000 Sb.). Tento fakt staví obecní samosprávu do významné role jednoho z aktérů místního rozvoje a zastupitelé tedy mají pravomoci ovlivňovat kvalitu prostředí (životního i sociálního) ve svěřeném území.

2.5.1 Koncepty veřejné správy

Různé přístupy k formě výkonu veřejné správy zastřešují tři pojmy Old public administration (OPA), New public management (NPM) a New public governance

(NPG). Pro OPA je typická forma vládnutí top-down. Zvolená vláda disponuje autoritou a volení zastupitelé mají důvěru veřejnosti v kompetentní rozhodování. Občanská společnost má na rozhodnutí zastupitelů malý vliv a systém rozhodování se postupně stává složitým a dochází k jeho byrokratizaci. Veřejná správa tímto způsobem v západní Evropě fungovala zhruba do roku 1990 (Perlín 2017).

Jako reakce na OPA se začal prosazovat koncept NPM. Ten se vyznačuje snahou o zjednodušení a fungování obce a zefektivnění principů rozhodování. Zvýšený důraz je kladen na komunitu a na byznys. Odpovědnost je přenesena na nezávislé podnikatelské společnosti, které řídí bytové hospodářství, zásobování vodou, vydávání novin atp. Termín New public management poprvé na začátku devadesátých let 20. století použili a zavedli výzkumníci z Velké Británie a Austrálie, kteří se zabývali fungováním veřejné správy (Hood 1991; Hood, Jackson 1991). Občany tento koncept vnímá jako zákazníky, kteří využívají služeb nabízených veřejným sektorem. V systému NPM dochází k decentralizaci řízení veřejných zdrojů za účelem zefektivnění fungování veřejné správy. V Evropě se tento koncept prosazoval zejména mezi lety 1990–2010 (Perlín 2017).

V současné době se v reakci na NPM prosazuje koncept NPG. Ten je typický principem řízení bottom-up, kde má silný vliv občanská společnost. Radnice (obecní úřad) komunikuje a sdílí rozhodování s širokou veřejností. Veřejnost může také aktivně vstupovat do rozhodovacích mechanismů. Konečné rozhodnutí je však na politicích, respektive zastupitelích (Perlín 2017).

V českých obcích dochází k mísení všech tří diskutovaných typů. Občané se mohou podílet na rozhodování a bývají pořádány veřejné schůze zastupitelstva, veřejně se projednává územní plán, strategické dokumenty obcí apod. Na celostátní úrovni umožňuje lepší komunikaci mezi veřejností a správou mimo jiné i systém e-governmentu a postupnou elektronizaci úřadů, která vede ke zjednodušení a zefektivnění veřejné správy ve vztahu k občanům (Půček, Koppitz 2012).

2.6 Stabilita obecních zastupitelstev

Stabilitu obecních zastupitelstev přímo ovlivňují voliči a jejich volební chování, které je formováno jejich všeobecným přehledem, politickým přesvědčením, hodnotovou orientací, krátkodobými faktory spjatými s politickou kampaní, mírou občanské angažovanosti, důvěrou v konkrétní zastupitele, sounáležitostí s daným

regionem, očekávání od kandidátů ať už pozitivní či negativní (Matějů, Vlachová 1998). V malých obcích (ne)stabilita zastupitelstva odráží stav společnosti, respektive komunity obce.

Za nestabilní obecní zastupitelstvo je v rámci této práce považováno takové, ve kterém se poměrně často mění konkrétní členské osazení v po sobě následujících volebních obdobích.

Je třeba pamatovat, že vysokou stabilitu lze interpretovat dvojím způsobem. Jednak tak, že občané obce jsou spokojeni s dlouholetým vedením a směřováním obce a tím pádem necítí potřebu radikálně usilovat o změnu osobností, které rozhodují o dění v obci. Tento stav spíše ústí k podpoře rozvoje. Nebo může být situace v obci opačná, tedy že v obci chybí impuls ke změně a nikdo z dalších občanů nechce kandidovat do zastupitelstva, roli hraje určitá apatie obyvatel vůči společenskému dění. V obou případech kvantitativní data podávají stejnou informaci: počet kandidátů není o moc vyšší než počet volených postů, často se i shodují; zastupitelstvo se po personální stránce po volbách mění jen velmi málo či vůbec; s tím souvisí i velký podíl zastupitelů obhajujících svůj post často i v několikátých volbách za sebou.

Bohužel nízkou stabilitu v našem chápání lze také interpretovat více způsoby. Časté obměny složení zastupitelstva mohou indikovat vyšší míru společenské a politické angažovanosti obyvatel obce a zároveň také určitou nespokojenost s kroky předchozích zastupitelů. Nicméně nestabilita se dá vykládat i tak, že obecní zastupitelé se nejsou schopni dohodnout, nepadají mezi nimi shoda ve věcech, které vnímají jako pro svoji obec zásadní. Tyto personální neshody mohou vést i k předčasným volbám. Otázkou ale zůstává, zda jsou nové volby schopny pomoci vyřešit tyto neshody. Bez toho, aby se na kandidátky přihlásili a byli zvoleni jiní občané lze kompromisu dosáhnou jen obtížně.

Vliv na stabilitu zastupitelstev může mít také příchod nových obyvatel do obcí. Toto se týká hlavně sub-urbánních obcí v zázemí velkých měst, kdy se do malých obcí stěhují zejména ekonomicky aktivní lidé ve středním věku, kteří za prací dojíždí do blízkého regionálního centra. Tito nově příchozí mohou mít ke svému novému bydlišti vztah buď lhostejný, kdy se o dění v malé obci příliš nezajímají a lokální vládnutí nechávají na starousedlících, nebo naopak chtějí velmi aktivně ovlivňovat

komunální život a prosazovat svoje preference, které se liší od hodnot a cílů starousedlíků. Jejich občanská či politická aktivita může vyústit k tomu, že úspěšně kandidují do zastupitelstev a částečně tak nahradí původní zastupitele starousedlíky.

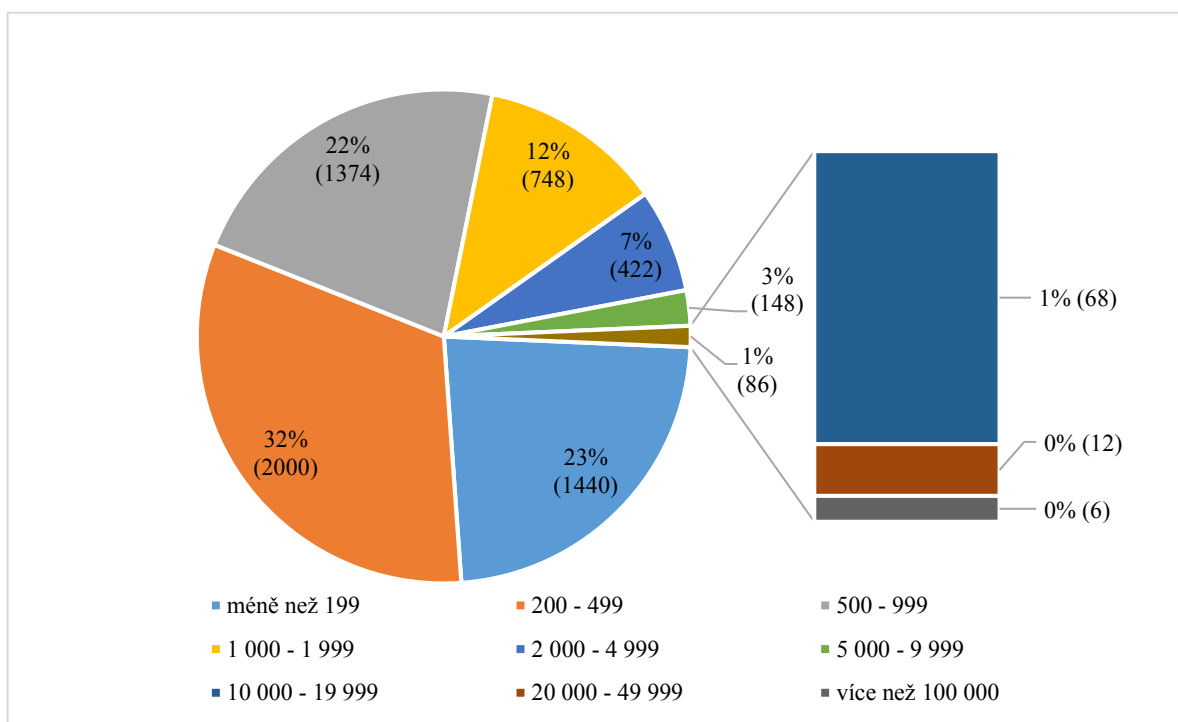
Ryšavý a Bernard (2011) zkoumají, zda a jaký vliv má velikost obce na volební chování občanů, soutěživost voleb a volební zodpovědnost zastupitelů. V souvislosti s tím poukazují na fakt, že ve volbách v roce 2010 se v 659 obcích (což odpovídá 11 % ze všech českých obcí) shodoval počet kandidátů s počtem zvolených zastupitelů, tím pádem občané neměli při volbách žádnou alternativu. Dále pak uvádí, že v průměru se v obcích do deseti tisíc obyvatel obmění zhruba polovina zastupitelů, zhruba čtvrtina je zvolena po druhé volební období v řadě a další čtvrtina na třetí a další volební období za sebou.

V souvislosti s výzkumem (ne)stability volebního chování a tím pádem i (ne)stability obecních zastupitelstev zmiňuje Kopřiva (2010) relativní volnost ve způsobu hlasování. Existují totiž tři způsoby jak v Česku vyplnit hlasovací lístek: zakřížkovat jednu stranu a dát jí tak všechny svoje hlasy; zakřížkovat jednu stranu a zároveň označit kandidáty jiných stran maximálně však do počtu rozdělovaných mandátů ve volebním obvodu, každý kandidát tak obdrží jeden hlas a zbylé hlasy jsou přiřazeny kandidátům označené strany; při posledním způsobu volič označuje pouze jednotlivé kandidáty napříč stranami do výše počtu rozdělovaných mandátů ve volebním obvodu, volič si tak vlastně sestavuje podle něj ideální zastupitelstvo. Jde o poměrný volební systém, který platí v Česku. Například v sousedním Slovensku se volí podle relativního většinového systému, kdy vítěz získává všechny mandáty ve volebním obvodu (Jüptner, Polinec, Švec 2009). Starosta se volí přímou volbou.

2.6.1 Sídlní struktura

Při zkoumání lokální politiky v Česku je nutné vyzdvihnout fragmentovanou strukturu obecní samosprávy, která se podle Ryšavého a Bernarda (2011) zdá být jednou z hlavních příčin nízkého – byť rostoucího – zájmu o (znovu)kandidování na posty v zastupitelstvu. České území je totiž rozděleno na 6 254 obcí, přičemž každá obec, jak již bylo zmíněno, disponuje alespoň pěti zastupiteli, z nichž je jeden starostou. Z těchto více než šesti tisíc obcí má 5 571 méně než 2 000 obyvatel, v nichž zastupitelé mají podle zákona stejné pravomoci, jako zastupitelé desetitisícových i větších měst. Samosprávná struktura je v Česku tradičně rozdrobená již od poloviny 19. stol., kdy na našem území existovalo téměř 12 000 obcí. Během první republiky

a za doby totality docházelo ke snižování počtu obcí a v roce 1990 tak existovalo 4 100 obcí. Poměrně násilný způsob, kterým docházelo ke slučování obcí, ale nezbudil příliš kladné ohlasy místních obyvatel a lokálních představitelů a po sametové revoluci v první polovině devadesátých let došlo k poměrně razantnímu nárůstu počtu obcí na zhruba stejnou hodnotu, jakou evidujeme dnes. Od té doby počet obcí v stagnuje a jeho mírný nárůst je počítán v jednotkách. Příčin dezintegrace obcí je na začátku devadesátých let několik: centralizované přidělování finančních prostředků v letech 1980 – 1990 až do roku 1992, bylo tedy finančně výhodné obnovit obec; integrace aktivit do střediskových obcí místního významu a zároveň potlačení aktivit v nejmenších sídlech, rušení provozů JZD, obchodů, hospod atp.; velké očekávání od lokální demokracie a domino efekt vzniku místních samospráv; nakonec absence regulativy pro vznik nových obcí až do roku 1993 (Perlín 2016). Graf 1 znázorňuje aktuální sídelní strukturu Česka.

Graf 2: Sídelní struktura Česka v roce 2017 (Zdroj dat: ČSÚ (2017))

Pozn.: číslo v závorce značí přesný počet obcí v této kategorii

2.6.2 Volební geografie

Volební geografie je subdisciplínou na pomezí geografie a politologie věnující se fenoménu voleb. Jádrem zkoumání volebních geografů je snaha ukázat, kde kandidáti nebo strany získávají podporu a zjišťovat, která či které skupiny voličů jsou nejvíce náchylné k volbě konkrétních kandidátů, nebo stran (Voda 2010).

Geografických faktorů ovlivňujících volební chování voličů podle přístupu volební geografie je několik. Výzkumy kladou především důraz na vztahy mezi jednotlivcem, skupinou a skupinami navzájem a jejich ovlivnění vnějším prostředím. Podle Taylora a Johnstona (1979 in Voda 2010) existují čtyři základní efekty či vlivy projevující se při hlasování: efekt kampaně, efekt kandidáta, efekt hlasování o sporném bodu a sousedský efekt, z nichž se ke komunálním volbám váží zejména poslední dva jmenované.

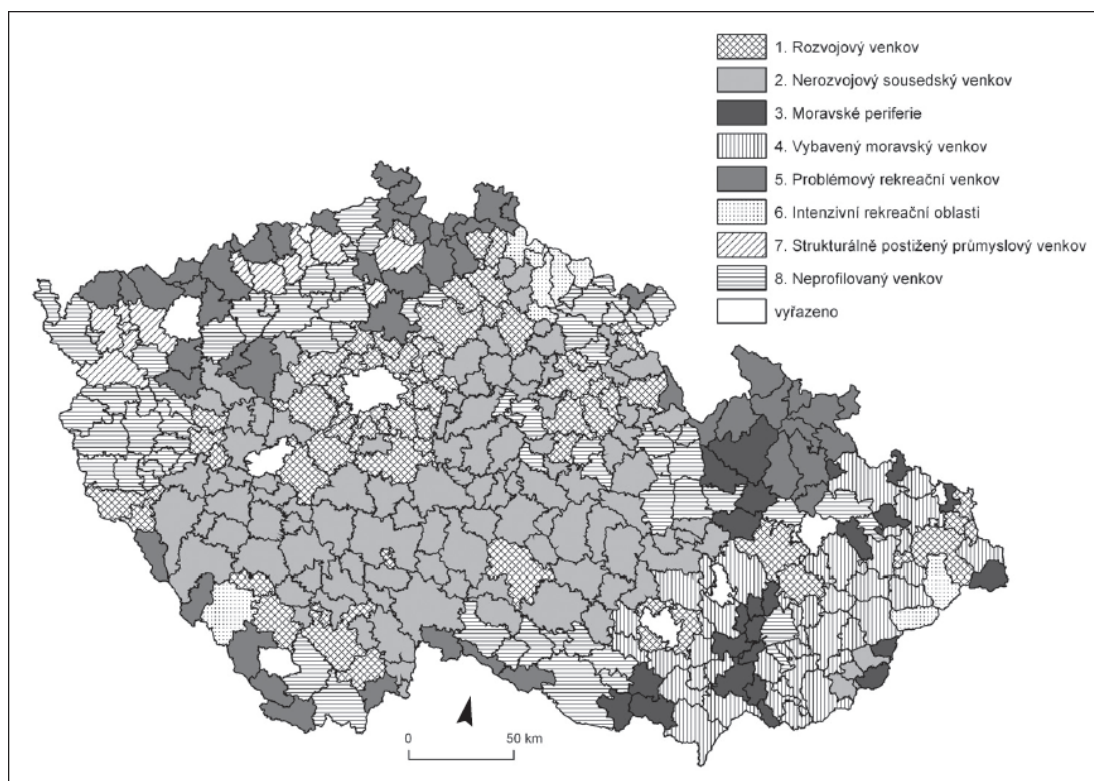
Efekt hlasování o sporném bodu je založen na existenci silného bodu sváru, vnímaného voliči v konkrétním regionu. Voliči tedy spíše hlasují pro hmatatelné řešení problému, o kterém jsou přesvědčeni, že je správné, spíše než pro politickou stranu. Efekt je více znatelný v poměrových systémech než ve většinových. Příkladem tohoto faktoru jsou nacionalistické nebo separatistické strany (Kostelecký 1993 in Voda 2010). Sporné body na lokální úrovni mohou být reprezentovány ale i např. dopravními stavbami, administrativními změnami atd. Předpokladem je, že v nestabilních obcích bude možné nalézt určitý sporný bod, který způsobuje konflikt mezi dvěma nebo více skupinami občanů.

Jádro sousedského efektu vychází ze skutečnosti, že jedinec se při hlasování nerozhoduje pouze podle vlastního úsudku a je ovlivněn názory a postoji lidí, kteří žijí v jeho bezprostředním okolí. Efekt se nemusí projevit jen pozitivně v tom smyslu, že všichni sousedé hlasují podobně, ale i negativně v podobě hlasování proti názorům svých sousedů (Voda 2010). Obyvatelé malé obce se často všichni znají a svoje názory formují na základě toho, co řeší jejich sousedé. V souladu s tvrzením Vody (2010) pak vytváří svůj úsudek podobný nebo opačný tomu, co tvrdí jejich sousedé. V nestabilních obcích můžou proti sobě názorově stát obyvatelé jedné části obce proti obyvatelům v jejím zbytku. To podobně jako hlasování o sporném bodu vytváří dvě nebo více skupin občanů stojících (volících a kandidujících) proti sobě.

2.6.3 Územní diferenciacie nestability lokálních elit

Řezníčková (2015) na základě výzkumu stability lokálních elit v období 1990–2010 pomocí metody prostorové autokorelace a prokázala, že obce se stabilními a nestabilními lokálními elitami nejsou v českém prostoru rozmístěny rovnoměrně. Obce s vysokou stabilitou se zpravidla nachází ve vnitřní periférii Čech, v příhraničí na severozápadě nejsou téměř žádné. Zatímco obce s nízkou stabilitou jsou do jisté míry rovnoměrně rozprostřeny po celém území Česka a lemují pohraničí zejména českých krajů a jejich počet je mnohem vyšší.

Při určování územní diferenciacie obcí se stabilními a nestabilními zastupitelstvy je vhodné brát v úvahu rozdělení českého prostoru na Čechy a Moravu, území Sudet a mimo ně, regiony se soustředěnou podporou státu (v tomto případě jde o strukturálně postižené regiony – severozápadní Čechy, Ostravsko; regiony s vysokou mírou nezaměstnanosti; ekonomicky slabé regiony), jádrové oblasti naproti periferním a rozdělení podle typu venkova podle Perlína, Kučerové a Kučery (2010) (viz obrázek 1).

Obrázek 1: Typologie venkova dle Perlína, Kučerové, Kučery (2010)

3 METODIKA

Jádrem výzkumu je analýza dat za obce, ve kterých v období 2014–2018 došlo k projevům nestability. Za určující projev nestability je považován rozpad zastupitelstva obce, v jehož důsledku musely být vyhlášeny mimořádné volby. Na severu Volby.cz, který spravuje ČSÚ, byly vyhledány záznamy a výsledky mimořádných voleb v období 2014–2018 a byla sestavena databáze obcí, ve kterých proběhly volby v mimořádném termínu. Za sledované období se jednalo o vzorek 136 obcí. Byl u nich evidován termín voleb, počet volených mandátů, účast při řádném a při mimořádném termínu voleb a též bylo dohledáváno, zda mimořádné volby proběhly i během minulých volebních období. Dále byl pak v databázi ke každé obci přiřazen počet obyvatel, přírůstek obyvatel v letech 2001–2016 (ČSÚ 2017), okres, pověřený obecní úřad, kód obce a typ venkova podle Perlína, Kučerové a Kučery (2010).

V regionálních mutacích webu deník.cz byly také hledány konkrétní důvody opakování voleb, a to primárně v obcích, kde mimořádné volby proběhly více než jednou během let 2014–2018. Mutací existuje zhruba stejný počet jako okresů, zprávy o obcích byly proto vyhledávány v odpovídající verzi webu (např. Hvězdonice, okres Benešov v Benešovském deníku.cz). Jako klíčové slovo byl použit název obce případně doplněný slovem „volby“. Hledány byly zprávy, které vyšly blízko termínu mimořádných voleb. Každá zpráva obsahovala kromě volebních výsledků i informace o tom, proč k mimořádným volbám došlo, často ve formě vyjádření starosty nebo jednoho ze zastupitelů. Důvod mimořádných voleb byl zjištěn i u měst Chomutov a Bílina, která mají výrazně vyšší počet obyvatel než ostatní analyzované obce, a u obcí, které volily v lednu 2015. Odkazy na konkrétní zprávy jsou uvedeny ve zvláštním oddílu v seznamu literatury na konci práce.

Při zkoumání, zda geografická poloha obce souvisí se stabilitou jejího zastupitelstva, byly na základě struktury příslušnosti všech obcí Česka k jednotlivým typům vypočítány očekávané počty obcí jednotlivých typů při počtu 136. Pomocí Pearsonova chí-kvadrát testu byly tyto hodnoty porovnávány s hodnotami skutečnými (viz Tab. 1).

Tabulka 1 Výpočet Chi-kvadrát testu (Zdroj dat: Perlín, Kučerová, Kučera (2010); vlastní měření)

Typ venkova	1	2	3	4	5	6	7	8	celkem
počet obcí v ČR	1287	2146	287	687	456	178	146	1048	6235
počet zkoumaných obcí	30	38	4	16	21	0	7	20	136
očekávaný počet	28.703	47.144	6.161	14.749	9.789	3.821	3.134	22.499	136
chisq	0.059	1.773	0.758	0.106	12.838	3.821	4.768	0.277	24.401
p	0.000923								

Pozn.: Typ venkova: 1 – jádrový venkov, 2 – nerozvojový sousedský venkov, 3 – moravské periferie, 4 – vybavený moravský venkov, 5 – problémový rekreační venkov, 6 – intenzivní rekreační oblasti, 7 – strukturálně postižený průmyslový venkov, 8 – neprofilovaný venkov; počet obcí není úplných 6 254, protože Perlín, Kučerová, Kučera (2010) při svém výzkumu vyřadily z typologie některé SO POÚ

V souvislosti s volební účastí byla vypočítána změna volební účasti v procentních bodech v mimořádném termínu voleb oproti volební účasti v řádných volbách do obecních zastupitelstev v roce 2014. Pokud v obci proběhly mimořádné volby více než jednou, byla zvolena hodnota volební účasti, která maximalizovala rozdíl mezi volební účastí při řádných volbách a volební účastí při mimořádných volbách. Využita byla data ze serveru volby.cz, který spravuje ČSÚ.

Server Volby.cz byly i datovým zdrojem při evidování obměny členů zastupitelstva. Za účelem potvrzení předpokladu, zda se složení zastupitelstva výrazně nemění, byly ze zkoumaných obcí vybrány ty, ve kterých proběhly mimořádné volby více než jednou a v každé z nich byl srovnán jmenný seznam zastupitelů zvolených při řádných volbách v roce 2014 s aktuálním složením zastupitelstva. Následně bylo pro každou vybranou obec poznamenáno, kolik procent z jejich aktuálních zastupitelů bylo zvoleno již ve volbách v roce 2014.

Další evidovanou charakteristikou zkoumaných obcí byl podíl nevěřících, respektive obyvatel bez vyznání podle Sčítání lidu domů a bytů (SLDB) 2011. Lidé, kteří sami sebe deklarují jako věřící vyznávají spíše hodnoty, díky kterým mají tendenci udržovat dobré vztahy v komunitě, jejímiž jsou členy. Členství v církvi je významná vysvětlující proměnná při chování lidí (Vávra 2010). V komunitách (obcích), kde je malý podíl těchto osob se dá očekávat vyšší nestabilita.

Na základě dat SLDB 2011 byl vytvořen kartogram zobrazující zkoumané obce a správní obvody pověřených obecních úřadů (SO POÚ). Podobným způsobem byl

vytvořen i kartogram s podílem rodáků (obrázek 5). Rodáci se totiž více znají a mají k sobě větší důvěru a mohou disponovat vyšší tendencí se dohodnout. Fakt, že se lidé nestěhují z rodné obce pryč, poukazuje i na to, že jsou v ní spokojení. V kartogramu rodáků body reprezentující obce vizualizují změnu počtu obyvatel v letech 2001–2016.

SO POÚ byly pro vizualizaci podílu rodáků a osob bez vyznání vybrány kvůli tomu, že se jedná o volební jednotku, pověřené obecní úřady totiž slouží jako registrační úřady, které evidují údaje o kandidátech, volební účasti a výsledcích voleb.

Z publikací ČSÚ věnující se mimořádným volbám (ČSÚ 1994, 1998, 2003, 2006, 2010, 2014) bylo zjištěno, v jakých termínech se mimořádné volby v období let 1990–2014 uskutečnily a kolika obcí se v daném termínu týkaly. Pomocí těchto dat a dat z vytvořené databáze byl sestaven souhrnný graf zobrazující celé období, kdy v Česku probíhají svobodné komunální volby.

4 ANALÝZA FAKTORŮ OVLIVŇUJÍCÍCH STABILITU OBECNÍCH ZASTUPITELSTEV

Praktická část této práce je zaměřena hlavně na období 2014–2018 a na obce, ve kterých v tomto časovém úseku proběhly mimořádně volby. První část je však věnována shrnutí všech mimořádných voleb do obecních zastupitelstev, které v Česku proběhly od roku 1990. Druhá část se soustředí na charakteristiku obcí, kterých se mimořádné volby týkaly v právě končícím volebním období 2014–2018.

4.1 Mimořádné volby do obecních zastupitelstev v letech 1990–2018

Řádné volby probíhají od roku 1990 vždy na podzim každé čtyři roky. V období mezi volebními roky ministr vnitra podle § 58, odst. 4 zákona č. 491/2001 Sb. vyhláší mimořádné volby v obcích, které buď v řádném termínu nevolily vůbec, nebo po nich zastupitelstvo přestalo být usnášeníschopné. Důvody, proč k těmto skutečnostem dochází, se různí. V prvním případě jde v posledních letech nejčastěji o to, že se do řádných voleb přihlásí příliš malý počet kandidátů a tím pádem volby nemohou proběhnout. V druhém případě klesne počet zastupitelů pod zákonem stanovenou hranici z důvodu rezignace jednoho či více zastupitelů. Konkrétním motivem k tomuto kroku nejčastěji bývají osobní neshody s jinými zastupiteli nebo spory ohledně směřování obce, případně úmrtí nebo odstěhování zvoleného zastupitele. Různých důvodů je ale nesčetně mnoho.

Za mimořádné jsou považovány i volby v nově vzniklých obcích. Ještě po termínu prvních komunálních voleb v roce 1990 vznikla do roku 1992 celá řada nových obcí oddělením od původních obcí a v nich bylo nutné zvolit zastupitelstva. V následujícím grafu 2 jsou zobrazeny počty obcí a termíny, ve kterých proběhly mimořádné volby od data prvních voleb v listopadu v roce 1990.

schválení nového dodnes platného zákona o volbách do zastupitelstev v obcích (zákon č. 491/2001 Sb.), který vstoupil v platnost až 31. 12. 2001 (ČSÚ 2003).

Hlavní změnou oproti minulému zákonu bylo, že nové volby se konají, „*jestliže se počet členů zastupitelstva obce sníží o více než polovinu oproti počtu určenému podle zákona*“ (§58 zákon č. 491/2001 Sb.). Podle minulé legislativy stačilo snížení počtu zastupitelů o jednu třetinu.

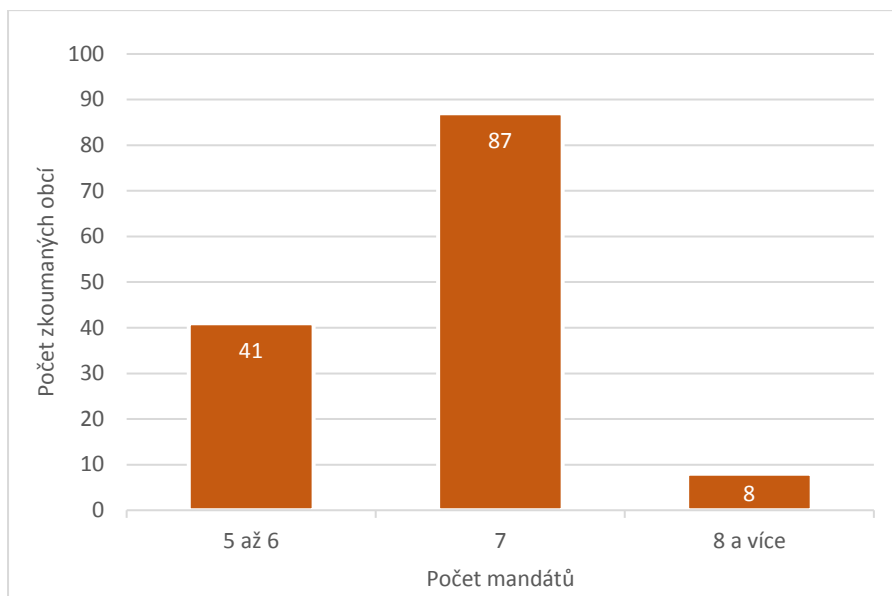
Poměrně vysoký počet obcí, které místo v listopadu 2002 volily až v březnu 2003, může být zapříčiněn srpnovými povodněmi z roku 2002, kdy některé malé obce neměly možnost zajistit průběh voleb v řádném termínu.

Další tři po sobě následující období (2006–2010, 2010–2014, 2014–2018) jsou si poměrně dost podobná, co se týče časového a početního rozložení mimořádných voleb a reprezentují trend, který lze vysledovat i v obdobích minulých, ale teprve od roku 2002 se projevuje znatelněji. A sice, že po podzimním termínu řádných voleb probíhají v prvním roce mimořádné volby v nejvíce obcích od ledna zhruba do června s nejvyšším počtem nejčastěji v březnu. Tento trend lze vysvětlit tak, že v lednu se volí v obcích, kde se nestihly podat kandidátky vůbec, nebo se přihlásilo příliš málo kandidátů. V březnu a v následujících měsících se obvykle volí v obcích, kde se rozpadlo zastupitelstvo, nejčastěji z důvodu, že hned na ustanovující schůzi zastupitelé zjistí, že se neshodují v osobní rovině, nebo se neshodnou na směřování obce. Po zbytek volebního období může docházet k rozpadům zastupitelstev z podobných příčin. Někdy ale mohou být důvody naprosto jednoduché např. úmrtí nebo změna trvalého bydliště zastupitele.

4.2 Mimořádné volby v období 2014–2018

Během období 2014–2018 proběhly mimořádné volby ve 136 obcích. Ve 118 z nich proběhly volby i v řádném termínu a šlo tedy o nové volby, ve 12 z nich volby v řádném termínu neproběhly a došlo tak k dodatečným volbám a v šesti případech šlo o nové obce vzniklé díky regulaci vojenských újezdů.

Většina zkoumaných obcí má sedmičlenné zastupitelstvo, jedna třetina z nich má zastupitelů pět a jen velmi malý počet zkoumaných obcí má pak zastupitelů více než sedm, jak znázorňuje graf 3.

Graf 3: Počet zvolených zastupitelstev v mimořádných volbách v období 2014–2018 dle velikostní skupiny (Zdroj dat: ČSÚ (2018))

Časové rozložení mimořádných voleb následovalo trend diskutovaný výše. Ve velkém počtu obcí se v lednu 2015 volilo z důvodu malého počtu kandidátů v řádných volbách. V tomto termínu však volily také jediné dvě nevenkovské obce, Chomutov a Bílina. V obou městech bylo na základě rozhodnutí soudu vyhlášeno opakované hlasování. Důvod byl v obou případech stejný, kandidáti si údajně „kupovali hlasy“ (Chomutovský deník.cz 2014). Nejen, že to zcela zjevně popírá svobodu voličského práva, je to praktika, která je od roku 2011 nelegální (§ 351 odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

Tabulka 2: Mimořádné volby v období 2014–2018 podle typu (Zdroj dat: Volby.cz)

Pozn.: Nové obce jsou: Bražec, Doupovské Hradiště, Kozlov, Luboměř pod Strážnou, Město Libavá, Polná na Šumavě

Typ voleb	Počet voleb
Nové volby	144
z toho v nových obcích	6
Opakované volby	2
Dodatečné volby	13
Opakované hlasování	2

Ve 41 obcích, což bylo nejvíce ze všech termínů ve zkoumaném období, se volilo v březnu 2015. V těchto případech již šlo o obce, které v řádném termínu volily, a hlavním důvodem pro vyhlášení mimořádných voleb byly podle zpráv

na regionálních mutacích serveru deník.cz většinou osobní neshody mezi zastupiteli. K rezignacím na post zastupitele, které vedly ke snížení počtu zastupitelů pod zákonnou hranici, došlo bezprostředně po ustanovující schůzi zastupitelstva. Nepříliš výjimečné bylo i odmítnutí složení slibu zastupitele. Zákon ukládá zvolenému zastupiteli povinnost složit slib, jinak se nemůže ujmout mandátu. V červnu se volilo ve 21 obcích z důvodů vesměs stejných jako v březnu.

Od září 2015 až do konce sledovaného období se vyskytují i jiné důvody rezignace zastupitelů a následného rozpadu celého zastupitelstva než pouze osobní neshody (např. eskalace sporů ohledně směřování obce nebo dlouhodobé problémy, se kterými se obce potýká).

Ve 22 obcích se mimořádné volby konaly během období 2014–2018 alespoň dvakrát a ve dvou z nich dokonce třikrát. V těchto obcích byly nejčastějším důvodem rozpadu zastupitelstva neshody ohledně směřování obce. Bylo tomu tak například v Josefově na Sokolovsku, Maňovicích na Klatovsku, Klech na Mělnicku ale i v Hradcích na Olomoucku a Mladecku na Opavsku. Ve dvou posledních uvedených se ve zkoumaném období volilo dokonce třikrát. Zajímavé jsou případy zmíněného Mladecka a další obce Přední Výtoně na Klatovsku. V Mladecku podle zpráv na webu deník.cz (Opavský a hlučínský deník.cz 2015) vedení obce řeší financování místní základní školy. Ta totiž zajišťuje výuku i dětem ze sousedních Jakartovic a Mladecko nemá dostatek finančních prostředků potřebných k jejímu provozu. Část zastupitelů proto navrhuje spojení se sousední obcí, aby mohli z rozpočtu vyčlenit více peněz pro školu, a to vyvolává kontroverzi, protože by to de facto znamenalo poměrně velké omezení samosprávy v Mladecku. V Přední Výtoni zase měli problém s vysokým počtem osob, které se tam těsně před volbami přihlásily k trvalému pobytu. Podle serveru deník.cz (Českokrumlovský deník.cz 2015b) se lidé ještě před kolaudací svého rozestavěného domu údajně nastěhovali do obecního bytu, aby mohli získat trvalý pobyt v obci včas před volbami a mohli tak ovlivnit volební výsledek.

Ve výše popsaných případech se spíše jedná o vnitřní okolnosti, které lidé v obcích řeší. V ojedinělých případech mohou mít na rozpad zastupitelstva vliv i faktory, které by se daly nazvat vnější. V rámci tohoto výzkumu se to týká dvou obcí, Dasnice na Sokolovsku a Maňovic na Klatovsku. Dasnice jsou spolu s dalšími obcemi vystaveny těžbě kaolinu a jejímu rozšiřování. V Maňovicích je zase plánována výstavba úložiště jaderného odpadu. V obci tedy existují dvě skupiny

s různými názory, jak k této okolnosti přistupovat. Specifický případ také představuje obec Prameny, ve které jen v období 2014–2018 proběhly mimořádné volby dvakrát. S mimořádnými volbami má však obec Prameny zkušenosti již delší dobu (Bednářová, Perlín 2014). Současné zastupitelstvo řeší, jak se vypořádat s dluhem, který zbyl po nešťastných plánech předchozího starosty vybudovat stáčírnu minerálních vod. Nyní se zastupitelé ani obyvatelé nemohou dohodnout, jakým konkrétním způsobem pohledávku splatit.

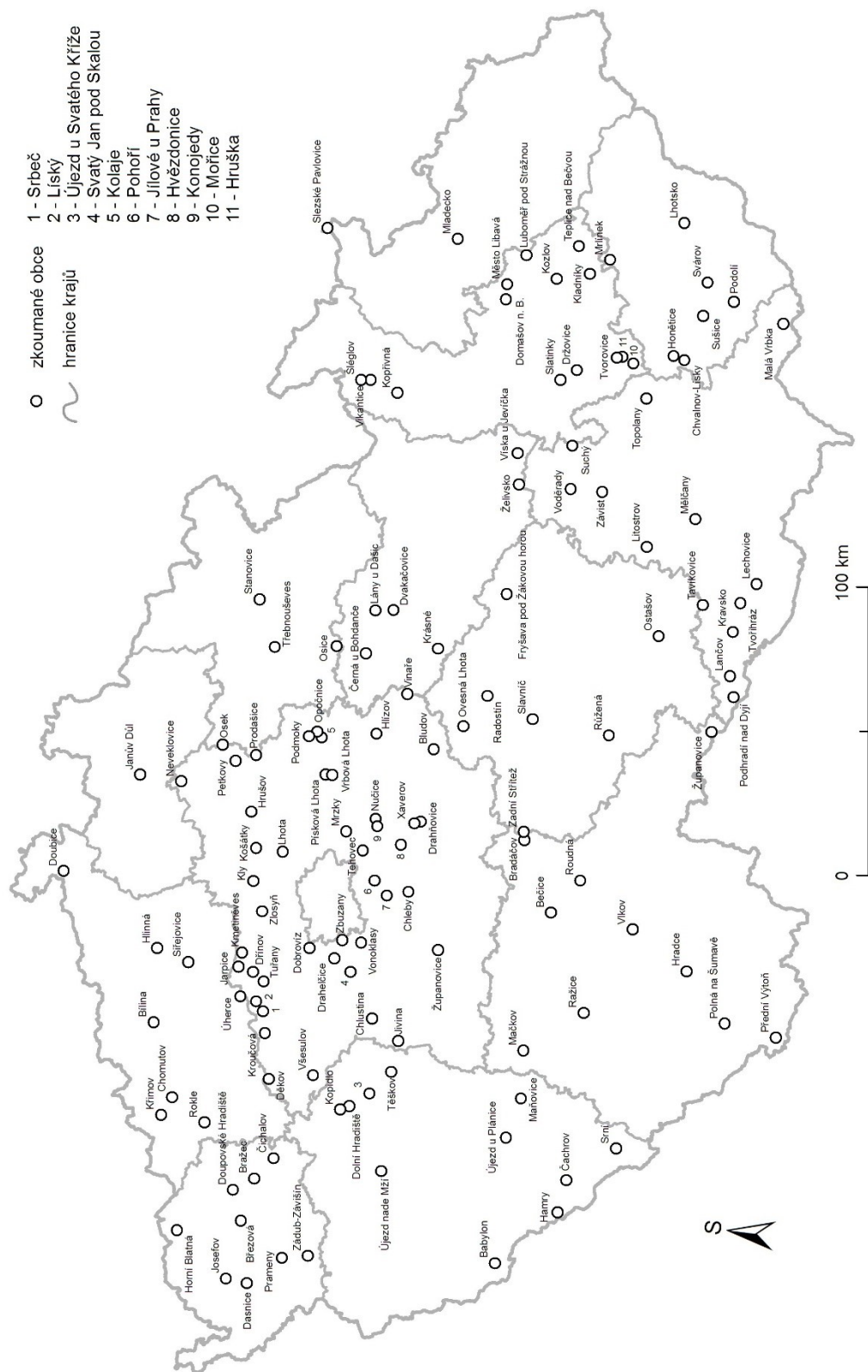
Důvod opakování voleb byl v denících dohledán u celkem 64 mimořádných voleb. Souhrn nabízí tabulka 3.

Tabulka 3: Důvody mimořádných voleb v období 2014–2018 (Zdroj dat: denik.cz)

Důvod volby	počet
malý počet kandidátů	5
nedodání kandidátky	8
osobní neshody	22
neshody ohledně směřování obce	11
nová obec	6
kupování hlasů	2
odstěhování zastupitele	3
jiné	7
Celkem	64

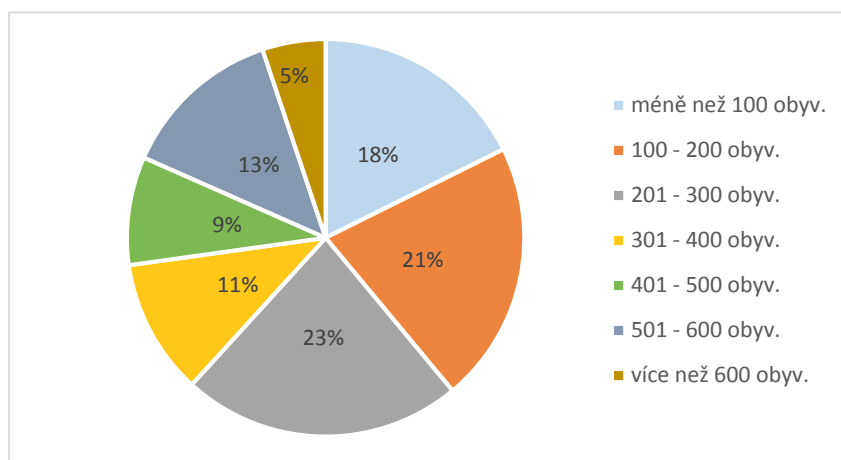
4.3 Územní charakteristika zkoumaných obcí

Na úvod této kapitoly je pro lepší přehlednost uvedena mapa znázorňující všechny zkoumané obce. Tabulka se základními údaji o těchto obcích je uvedena v příloze.

Obrázek 2: Obce, ve kterých v období 2014–2018 proběhly mimořádné volby (Zdroj dat: volby.cz, ArcČR v3.3)

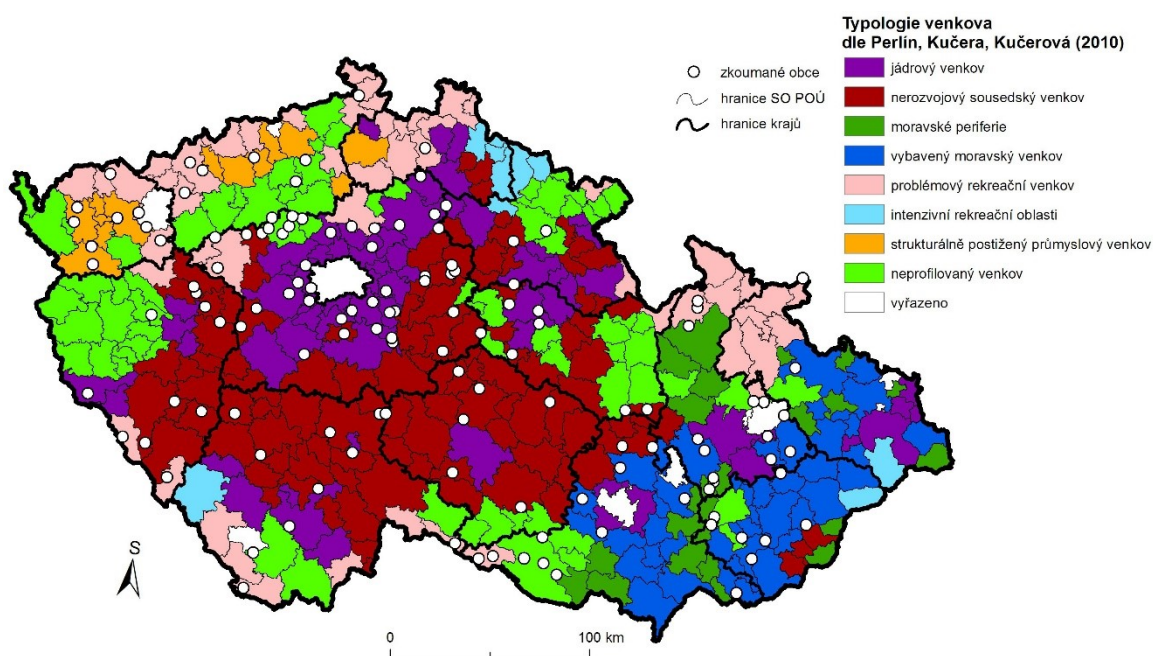
Tato část se zaměřuje na analýzu a diskusi nad mapami a grafy, které vizualizují zkoumané obce z hlediska typu venkova podle Perlína, Kučerové, Kučery (2010), podílu rodáků a osob bez vyznání a z hlediska volební účasti.

Graf 4: Struktura zkoumaných obcí dle počtu obyvatel v roce 2017 (Zdroj dat: ČSÚ 2017)

K mimořádným volbám v období 2014–2018 docházelo převážně v obcích s méně než 600 obyvateli. Obcí s větším počtem obyvatel než 600 obyvatel bylo mezi zkoumanými přesně sedm (5 %), a to včetně již zmíněných Chomutova a Bíliny. Třetí největší obcí byly Kly na Mělnicku s necelými 1 500 obyvateli, což představuje velký skok, a potvrzuje, jak výjimečné jsou mimořádné volby v populačně větších obcích s početně velkým zastupitelstvem. Podrobnou strukturu zkoumaných obcí dle počtu obyvatel zobrazuje následující graf 4.

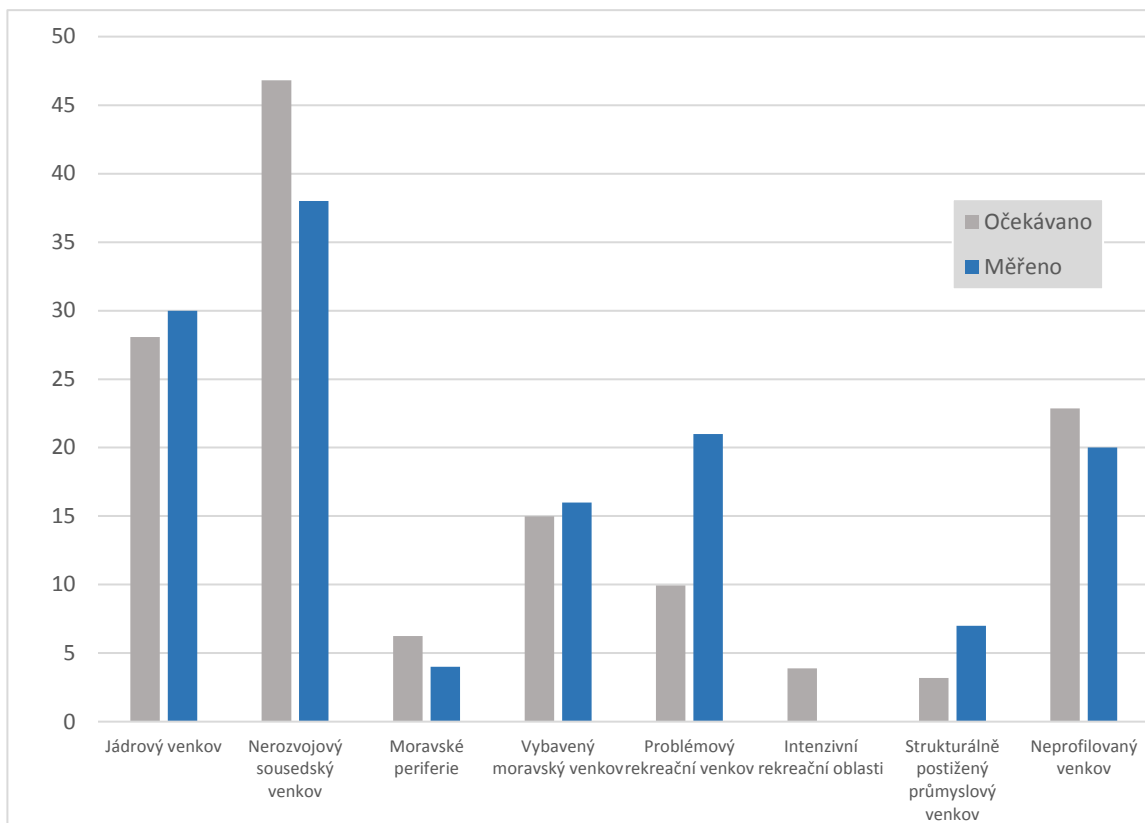
Na základě geografické polohy zkoumaných obcí (viz obrázky 2, 3, 4, 5, 6 a 7) lze vymezit prostorově blízké shluky obcí. Na první pohled je patrná koncentrace v zázemí Prahy, na hranici Středočeského a Ústeckého kraje a v okrese Znojmo. Poměrně hodně obcí se nachází blízko hranic krajů. Podobně jako shluky lze vymezit i oblasti, kde ve zkoumaném období k projevům nestability takřka nedošlo. V Libereckém kraji se rozpadlo zastupitelstvo pouze jedné obce a v krajích Královéhradeckém a Moravskoslezském proběhly mimořádné volby jen ve dvou obcích. Ostatně pohraniční oblast u hranic s Polskem a Slovenskem je také možné označit jako oblast, které se projevy nestability v letech 2014–2018 vyhnuly. Stejně tak je patrný pás kolem hranic Čech a Moravy, kde se mimořádné volby nevyskytovaly.

Obrázek 3: Mimořádné volby do obecních zastupitelstev v období 2014–2018 (Zdroj dat: vlastní měření, Perlín, Kučerová, Kučera (2010), ArcČR v3.3 (2016))

Způsob, jak poměrně výstižně charakterizovat zkoumané obce, bylo zařadit je do typů venkova podle Perlína, Kučerové, Kučery (2010). Výhodou také je, že tato typologie byla zpracována za SO POÚ, které jsou mimo jiné i registračními úřady pro účel voleb.

Při porovnání očekávané struktury zkoumaných obcí dle typologie venkova se strukturou skutečně zjištěnou (viz graf 5) byl zjištěn výrazně vyšší počet obcí spadající do kategorií problémový rekreační venkov a strukturálně postižený

Graf 5: Struktura zkoumaných obcí dle typologie venkova dle Perlín, Kučerová, Kučera (2010) (Zdroj dat: vlastní měření, Perlín, Kučerová, Kučera (2010))

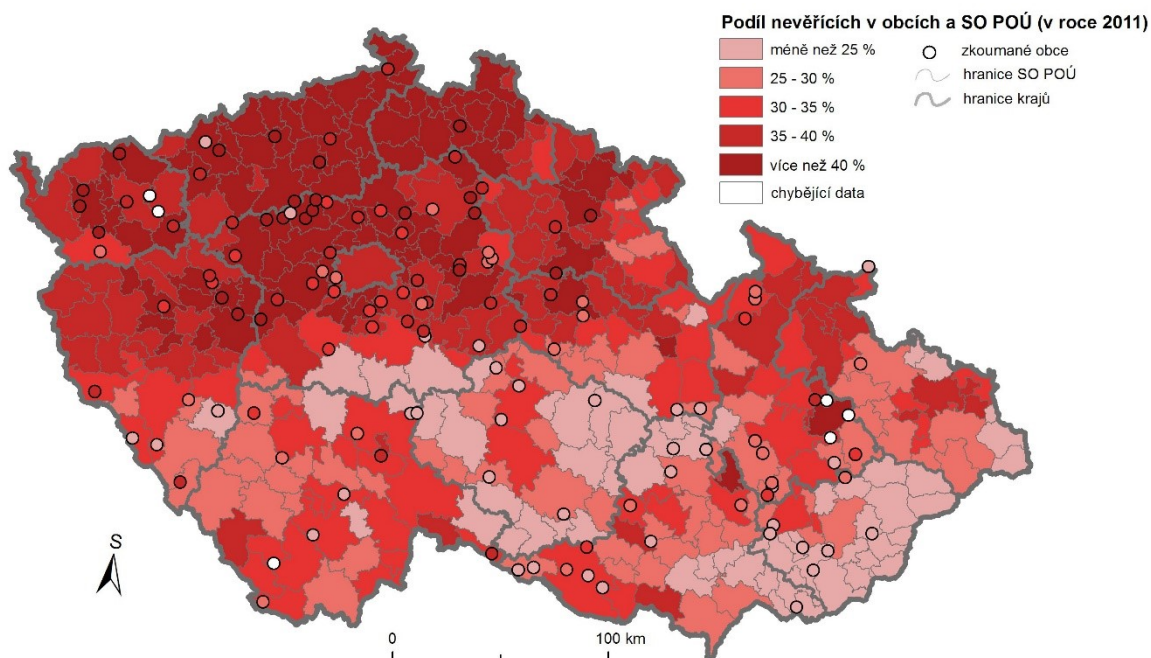
průmyslový venkov. To může poukazovat na fakt, že dlouhodobé problémy těchto obcí a obecně podmínky a nálady v regionu mohou častěji vést k rezignaci zastupitelů a následnému rozpadu zastupitelstva. Obce problémového rekreačního venkova se potýkají s konfliktem turistů a starousedlíků a ačkoli mají nízkou volební účast, byl zde nejvyšší poměr kandidátů na mandát, což svědčí o nespokojenosti obyvatel se stávajícím stavem (Perlín, Kučerová, Kučera 2010). Strukturálně postižený průmyslový venkov je také typický nízkou volební účastí (Perlín, Kučerová, Kučera 2010), což odpovídá zjištění tohoto výzkumu.

Naopak poměrně o dost nižší je výskyt nestability v obcích nerozvojového sousedského venkova. To může být dáno velkým významem komunitního soužití a s tím spojené existence určité sousedské sociální kontroly, která může hrát roli při rozhodování zastupitelů, a nutí je předcházet konfliktům s ostatními obyvateli obce (Perlín, Kučerová, Kučera 2010).

Pro úplnost je třeba dodat, že očekávané hodnoty ve výše uvedeném grafu na obrázku 7 jsou odvozeny ze struktury podle typologie venkova všech obcí Česka

(detailněji uvedeno v kapitole 3). A také, že vzorek 136 obcí je poměrně malý a nelze na základě tohoto jednoho měření dojít k definitivním závěrům.

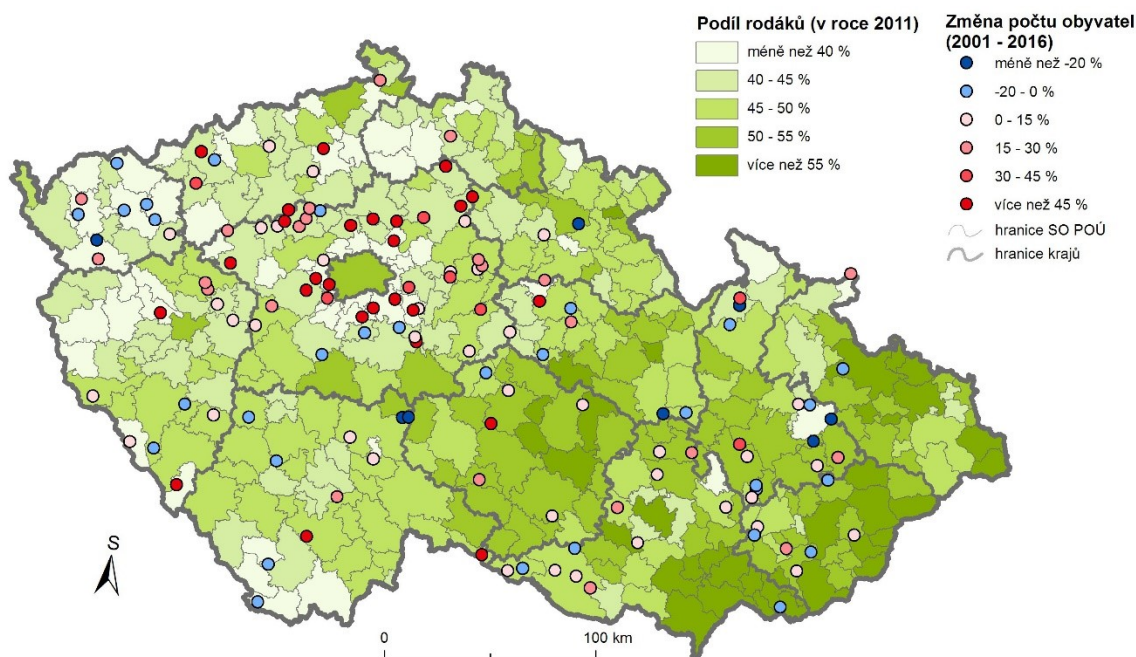
S velkým důrazem na komunitní soužití se pojí i vyšší podíl věřících osob. Jak dokládá mapa na obrázku 4, v oblastech s nejnižším podílem osob bez vyznání

Obrázek 4: Podíl osob bez vyznání v roce 2011 (Zdroj dat: SLDB 2011, ArcČR v3.3)

se obce, ve kterých v letech 2014–2018 proběhly mimořádné volby, až na několik výjimek prakticky nevyskytovaly. Aby měl však vyšší podíl věřících v obci vliv na stabilitu zastupitelstva, je však nutný kontext okolí. Obce s nízkým podílem osob bez vyznání se ve vzorku zkoumaných obcí vyskytují poměrně hojně, ale jak již bylo zmíněno, málo z nich se nachází v oblastech s vysokou religiozitou.

Podobně je možné říct, že v oblastech s vysokým podílem rodáků se mimořádné volby v období 2014–2018 téměř nevyskytovaly. Naopak v oblastech a v obcích s vysokým přírůstkem obyvatelstva a nízkým podílem rodáků se mimořádné volby konaly poměrně často. Nejlépe této charakteristice odpovídá zázemí Prahy. Dokládá to mapa na obrázku 5.

Obrázek 5: Podíl rodáků v roce 2011 v SO POÚ a změna počtu obyvatel v letech 2001–2016 ve zkoumaných obcích (Zdroj dat: SLDB 2011, ČSÚ 2017, ArcČR v3.3)

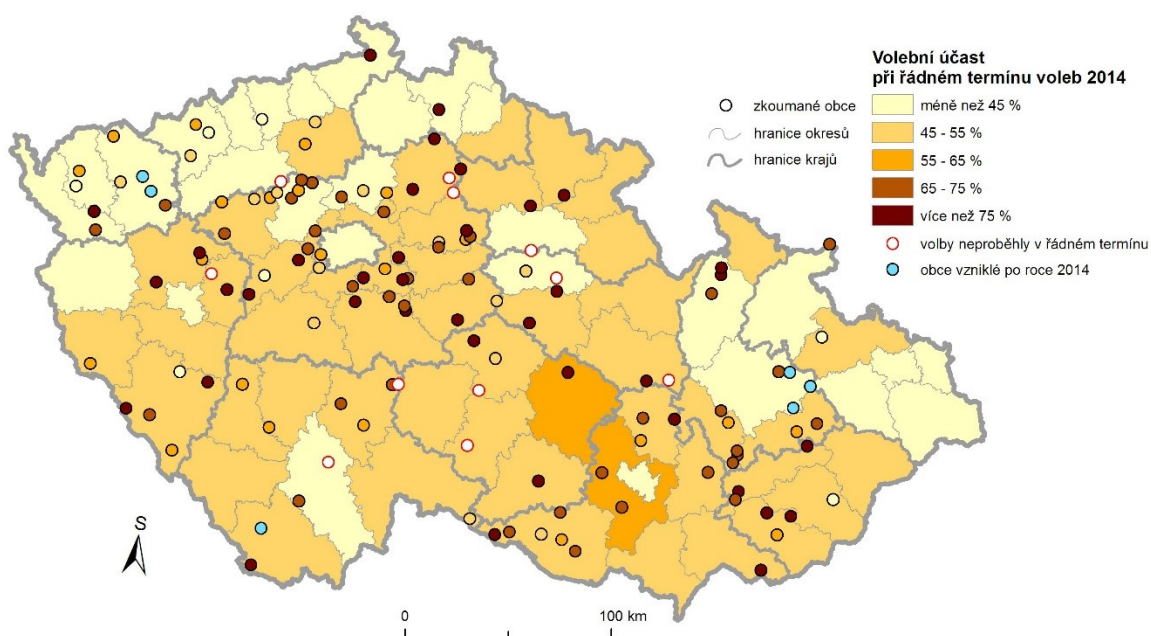
Specifickým je v tomto ohledu Karlovarský kraj, kde v obcích obyvatelé převážně ubývají, a zároveň tyto obce leží v oblastech s nízkým podílem rodáků.

Na základě příslušnosti obce k typu venkova, podílů osob bez vyznání a rodáků v oblasti, kde se obec nachází, a změně počtu obyvatel v obci lze dojít k závěru, že v obcích v jádrových oblastech s nízkým podílem rodáků a vysokým přírůstkem obyvatelstva dochází k častějším projevům nestability. Tomuto popisu v Česku odpovídá prakticky celý Středočeský kraj kromě jeho jižní části. V případě oblasti hranice Středočeského a Jihočeského kraje se totiž nejedná o jádrovou oblast, nýbrž o vnitřní periferii. Obecně se dá říct, že v oblastech vnitřní periferie se nestabilita projevuje méně často.

S výjimkou zmíněného Středočeského a dále Karlovarského a Ústeckého kraje se obce, kde proběhly ve sledovaném období mimořádné volby, vyskytují poměrně blízko krajských hranic. Nejlépe znatelné je toto, při pohledu na kraje Jihomoravský a Plzeňský. Takřka ve středu Plzeňského kraje se nachází jedna specifická obec, která se jmenuje Újezd nade Mží. Dá se říci, že jde o výjimku potvrzující pravidlo. V této obci totiž v červenci 2016 občané volili pošesté během pěti let a podle zpráv na webu deník.cz (Plzeňský deník.cz 2015b) v obci existují dva nesmiřitelné tábory občanů a jejich spory dokonce vyeskalovaly ve fyzickou potyčku rodinných příslušníků dvou zastupitelů.

Zdá se, že vysoký přírůstek obyvatelstva má na nestabilitu zastupitelstev vliv pouze v zázemí velkých měst. V případě zázemí Prahy je ale tento jev nejzřetelnější. V ostatních oblastech je přírůstek nebo úbytek obyvatelstva spíše nahodilým ukazatelem a jeho hodnoty nedosahují takových extrémů.

Ve zřetelných shlucích obcí, nejvýraznější se nachází u hranic Středočeského a Ústeckého kraje, mohl při rozpadu zastupitelstva sehrát roli určitý dominový efekt. Mohlo se stát, že si zastupitelé řekli, že v sousední obci také odstoupili zastupitelé a vyvolání nových voleb přispělo k vyřešení problému, který obec řešila tak, že po nich rozložení sil v zastupitelstvu převážilo na jednu stranu. O tom, jak efektivní je toto řešení by se dalo polemizovat.

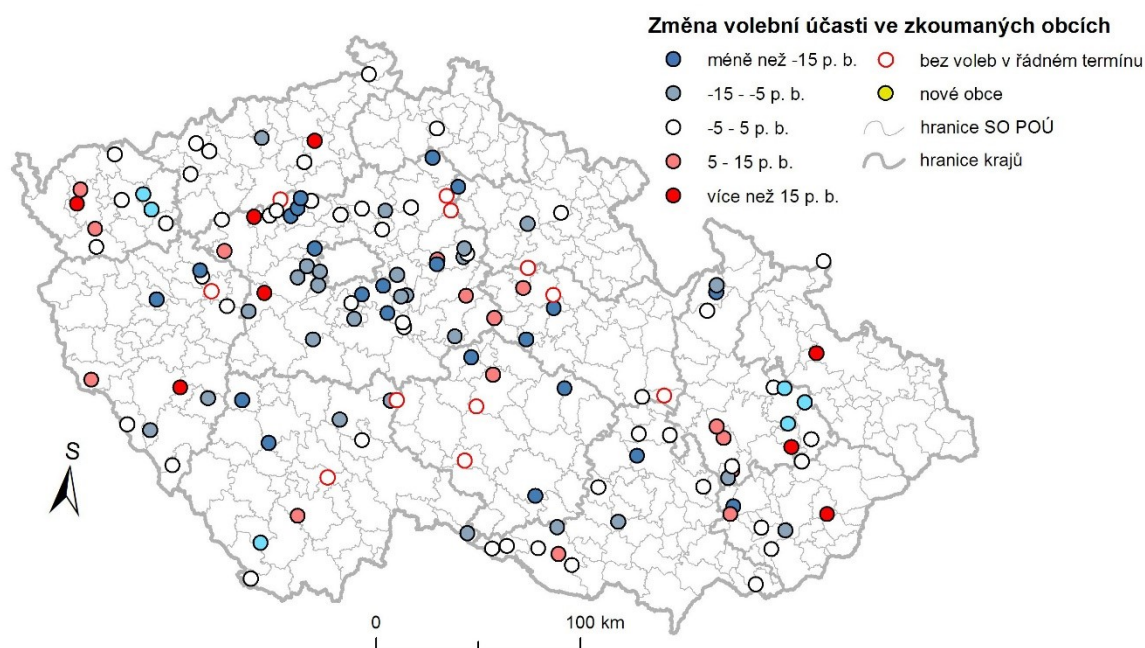

Obrázek 6: Zkoumané obce dle volební účasti v řádných volbách do zastupitelstev obcí v roce 2014 (Zdroj dat: ČSÚ (2018), ArcČR v3.3)

Při srovnání volební účasti při komunálních volbách ve zkoumaných obcích v roce 2014 s průměrnou volební účastí v Česku, která podle ČSÚ (2018) činila 44,46 %, je zřejmé, že ve většině zkoumaných obcí byla volební účast při řádných volbách mnohem vyšší (viz obrázek 6). To je dáno tím, že v populačně malých obcích bývá tradičně volební účast v tomto druhu voleb vyšší než ve městech (ČSÚ 2007). Pouze v sedmi obcích byla v řádném termínu volební účast nižší, než je celostátní průměr. Mezi tuto skupinu obcí patří i města Chomutov a Bílina. Ta představují velké obce, ve kterých je zájem o volby dlouhodobě nízký, a navíc leží v oblasti, která se nízkou volební účastí vyznačuje. Nízký zájem o volby v malých zkoumaných obcích

lze vysvětlit tak, že se při volbách shoduje počet kandidátů a volených mandátů. Je pak předem jasné, kdo vyhraje, a nekoná se žádná soutěž mezi kandidáty. To v mnoha voličích vyvolá dojem, že nemá cenu se k volbám dostavit (Ryšavý, Bernard 2011).

Při pohledu na kartogram zobrazující změnu volební účasti při mimořádných volbách v období 2014–2018 ve zkoumaných obcích oproti účasti v řádných volbách (viz obrázek 7) bylo pozorováno, že největší skupinu obcí tvoří ty, ve kterých byla účast při mimořádných volbách ztelně nižší než ve volbách řádných, což odpovídá předpokladu uvedeném v úvodu práce. Může za to fakt, že často pořádané volby voliče zkrátka nepřitáhnou. Dalším faktorem, proč je o mimořádné volby nižší zájem, je fakt, že se do voleb nepřihlásí žádní noví kandidáti, a tak voliči vybírají z lidí, kteří již obec vedou. Naopak vyšší volební účast při mimořádných volbách je způsobena tím, že se zastupitelům podaří vyburcovat voliče k občanské aktivitě a zvolit si nové vedení. Důvodem je například přihlášení více kandidátů k volbám, spor týkající se všech obyvatel obce (příkladem je již zmíněné Mladecko, kde se delší dobu řeší financování místní školy) nebo i vnější faktory (např. také již zmíněné Dasnice, které se potýkají s těžbou kaolinu).

Obrázek 7: Zkoumané obce podle změny volební účasti při mimořádných volbách do obecních zastupitelstev oproti volbám řádným v období 2014–2018 (Zdroj dat: ČSÚ (2018), ArcČR v3.3)

Pozn.: V případě, že v obci proběhly mimořádné volby ve sledovaném období více než jednou, byla pro výpočet použita hodnota volební účasti při mimořádných volbách, která maximalizovala rozdíl.

4.4 Změna složení zastupitelstev vybraných obcí

Za účelem ověření předpokladu, že složení zastupitelstva se po mimořádných volbách zásadně nemění, byl u vybraných obcí zjištěn podíl stálých zastupitelů v období 2014–2018. Obce, u kterých bylo toto evidováno, volily ve zkoumaném období více než jednou.

Tabulka 4: Stálost zastupitelů ve vybraných obcích v období 2014–2018 (Zdroj dat: ČSÚ (2018))

Název obce	Současní zastupitelé, kteří byli zvoleni v řádných volbách v roce 2014 (v %)	Počet mandátů	Počet kandidátů v posledních volbách	Počet kandidujících subjektů v posledních volbách
Dasnice	0.00	5	6	1
Honětice	14.29	7	7	1
Josefov	14.29	7	46	6
Dřínov	28.57	7	7	1
Kly	28.57	7	40	5
Ovesná Lhota	28.57	7	9	1
Suchý	28.57	7	19	5
Tuřany	28.57	7	9	1
Mladecko	40.00	5	12	2
Prameny	40.00	5	19	4
Újezd nade Mží	40.00	5	6	1
Hvězdonice	42.86	7	14	2
Jarpice	42.86	7	14	7
Kozlov	42.86	7	16	2
Maňovice	42.86	6	7	3
Úherce	42.86	7	7	1
Nučice	57.14	7	18	2
Zádub-Závišín	57.14	7	36	5
Zbuzany	57.14	7	18	2
Hradce	60.00	5	12	2
Přední Výtoň	71.43	7	29	4
Třebnouševs	71.43	7	25	3

Z tabulky 2 vyplývá, že z vybraných obcí, ve kterých nedošlo k zásadní změně zastupitelstva a před řádnými volbami v roce 2018 měli více než polovinu zastupitelů stejných jako po řádných volbách v roce 2014, je jen šest. Výjimečným případem jsou již výše zmíněné Dasnice, kde se zastupitelstvo během zkoumaného období změnilo úplně. Podobně na tom jsou Maňovice, kde se shodně jako v Dasnicích vypořádávají s vnějším problémem, konkrétně s plánovanou výstavbou úložiště jaderného odpadu. V Maňovicích po posledních mimořádných volbách zůstali jen tři ze sedmi zastupitelů zvolených v roce 2014. Na základě zjištěných informací lze dojít k závěru, že předpoklad o neměnicím se složení zastupitelstva byl

mylný. Je ale nutno dodat, že zkoumaný vzorek obcí je dost malý a tento aspekt mimořádných voleb by stál za pozornost budoucích výzkumů.

5 ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala vlivy na nestabilitu zastupitelstev obcí v Česku v období 2014–2018. Za projev nestability byl v rámci tohoto výzkumu považován rozpad zastupitelstva a následné vyhlášení mimořádných voleb. V souladu s tím byly vytyčeny 2 cíle práce a 4 výzkumné otázky a předpoklady.

Byla vytvořena databáze 136 obcí, která sloužila jako hlavní vzorek obcí, který byl dále zkoumán. Ve zhruba 16 % obcí (22) se konaly volby ve sledovaném období 2014–2018 opakovaně, tedy 2 a více krát. Nejčastějšími typy mimořádných voleb byly dodatečné volby vyhlášené kvůli nízkému počtu kandidátů a nové volby vyhlášené z důvodu odstoupení jednoho nebo více zastupitelů. Konkrétní důvody rezignace byly dohledány ve zprávách uveřejněných v regionálních mutacích serveru deník.cz. se. Nejčastějšími důvody pro rozpad zastupitelstva byly osobní neshody mezi členy zastupitelstva, avšak důvody pro tyto neshody se lišily. Od zcela banálních příčin, jako např. osobní výtky ke starostovi, přes neshody ohledně směřování obce, až po zcela specifické případy. Ve sledovaném vzorku obcí byly i dvě nevenkovské, Chomutov a Bílina, kde došlo ke kupčení s hlasy, dále obce Dasnice na Sokolovsku a Maňovice na Klatovsku, kde se diskutuje o rozšiřování těžbě kaolinu, respektive záměru stavět úložiště jaderného odpadu, a v neposlední řadě i Prameny na Chebsku, obec s dlouhodobými finančními problémy, která nemá prakticky žádné finanční prostředky ani na uhrazení základních provozních nákladů.

Ukázalo se, že projevy nestability jsou dle předpokladu č. I územně rozdílné. Nestabilita je častějším jevem na problémovém rekreačním venkově a na strukturálně postiženém průmyslovém venkově podle typologie venkova sestavené Perlínem, Kučerovou, Kučerou (2010). Naopak méně se vyskytuje v oblastech nerozvojového sousedského venkova.

Z hlediska sociogeografických vlivů na nestabilitu zastupitelstev obcí byly diskutovány velikost obce, podíl osob bez vyznání v obci a v jejím okolí, podíl rodáků v okolí obce a přírůstek obyvatelstva v obci v letech 2001–2016.

Velikost obce, či spíše jejího zastupitelstva, se ukázala jako důležitá proměnná, při posuzování vlivu na nestabilitu. Předpoklad, že mezi zkoumanými obcemi budou figurovat

ty s početně malými zastupitelstvy blízké minimální zákonné hranici pěti členů, se ukázal jako pravdivý. Ze zkoumaných obcí má drtivá většina méně než 600 obyvatel. To potvrzuje předpoklad č. II.

Podíl osob bez vyznání i podíl rodáků a s ním spojený přírůstek obyvatelstva ukazují, jak silné je komunitní soužití obyvatel obce. V souvislosti s podílem osob bez vyznání bylo zjištěno, že nezáleží, jaká je hodnota tohoto ukazatele v obci, ale spíše na tom, zda se v okolí nachází obce s podobnou hodnotou. V oblastech s velmi nízkým podílem osob bez vyznání totiž k projevům nestability v období 2014–2018 takřka nedošlo. K mimořádným volbám do obecních zastupitelstev docházelo také v oblastech s nízkým podílem rodáků, v Čechách je tento jev více patrný než na Moravě, ale Morava a Slezsko jsou typické vyšší hodnotou tohoto ukazatele. Dále se ukázalo, že přírůstek obyvatel má na stabilitu zastupitelstva vliv v zázemí velkých měst, to je však oblast, ve které jsou díky suburbanizaci velké přírůstky obyvatel v malých obcích častým jevem.

Z hlediska volební účasti při volbách do obecních zastupitelstev zkoumané obce kopírují celostátní trend. S klesající velikostí obce roste volební účast. Zajímavé bylo i porovnání volební účasti při řádných volbách s účastí při volbách mimořádných. Takřka ve všech obcích došlo k jejímu poklesu podle předpokladu č. III.

Posledním zkoumaným aspektem (předpoklad č. IV) bylo hledání odpovědi na otázku, zda se během zkoumaného období v důsledku mimořádných voleb zásadně změnila složení zastupitelstev. Na základě zjištění se dá tvrdit, že se zastupitelstvo zásadně nemění. Při porovnání let 2014 a 2018 zůstala v 16 z 22 zkoumaných obcí méně než polovina zastupitelů shodná. Je však třeba dodat, že zkoumaný vzorek obcí byl poměrně malý na to, aby se na základě této informace dalo dojít k jednoznačnému závěru.

Výzkumu nestability obecních zastupitelstev by v budoucnu zcela určitě měla být věnována pozornost, jelikož je to téma zasahující do disciplín geografie, sociologie i politologie a spojení poznání těchto oborů jistě přispěje k lepšímu porozumění této problematice. Následující výzkumy by měly využít kvalitativní metody, které by přiblížily konkrétní situaci ve zkoumaných obcích. Vzhledem k charakteru a rozsahu práce se však již nebylo možné věnovat jejich implementaci. Zajímavé by určitě bylo využít jich v například v diplomové práci. Další výzkumy by se také mohly věnovat delšímu časovému úseku a mohly by sledovat více sociogeografických charakteristik.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BALÍK, S. (2010): Politická a stranická stabilita obecních orgánů 1990–2010. Případová studie obcí okresu Šumperk. *Acta Politologica* 2, č. 3, s. 17–29.
- BALÍK, S., GONGALA, P., GREGOR, K. (2015): Dvacet let komunálních voleb v ČR, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, 160 s.
- BEDNÁŘOVÁ, H., PERLÍN, R. (2014): Riziko finančního úpadku malých obcí na příkladu obce Prameny. *Geografické rozhledy*, 24, č. 1, s. 30–32.
- BERNARD, J. (2010a): Lokální rozvoj ve venkovských obcích – k lepšímu porozumění používaného pojmu. *Socioweb*, č. 2, s. 3–4. Dostupné z: http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/175_SOCIOweb._02-2010%25202.pdf
- BERNARD, J. (ed.) (2010b): Endogenní rozvojové potenciály malých obcí a místní samospráva, *Sociologické studie*, 10, č. 1, Sociologický ústav AV ČR, Praha, 126 s.
- BERNARD, J. (2012): Prostorové vzorce rozvinutosti venkovských obcí Česka. *Geografie*, 117, č. 1, s. 72–94.
- BLAŽEK, J., CSANK, P. (2007): Nová fáze regionálního rozvoje v ČR? *Sociologický časopis*, 43, č. 5, s. 945–965.
- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2011): Teorie regionálního rozvoje. Nástin, kritika, implikace. Karolinum, Praha, 342 s.
- ČERMÁK, D. (2005): Politické dráhy regionálních elit. In: Kostecký, T., Vobecká, J. (eds.): *Regionální elity 2004*, Sociologický ústav AV ČR, Praha, s. 29–38
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (1994): VOLBY DO ZASTUPITELSTEV V OBCÍCH listopad 1990–červenec 1994, Česká statistika, Praha, 28 s.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (1998): VOLBY DO ZASTUPITELSTEV V OBCÍCH únor 1995–květen 1998, Česká statistika, Praha, 32 s.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2003): VOLBY DO ZASTUPITELSTEV V OBCÍCH leden 1999–květen 2002, Obyvatelstvo, volby, Praha, 29 s.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2006): VOLBY DO ZASTUPITELSTEV V OBCÍCH leden 2003–květen 2006, Obyvatelstvo, volby, Praha, 36 s.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2010): VOLBY DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ V OBDOBÍ MEZI ŘÁDNÝMI VOLBAMI V ROCE 2006 A 2010, Obyvatelstvo, volby, Praha, 32 s.
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2014): Volby do zastupitelstev obcí v období mezi řádnými volbami (Dodatečné, nové a opakované volby, opakované hlasování) - 2010–2014, <https://www.czso.cz/csu/czso/volby-do-zastupitelstev-obci-v-obdobi-mezi-radnymi-volbami-v-roce-2010-a-2014-dodatecne-nove-a-opakovane-volby-opakovane-hlasovani-n-qrv6veegi8y> (14.7.2018)
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2017): Malý lexikon obcí České republiky – 2017
- FUKUYAMA, F. (1995): *Trust: the social virtues and the creation of prosperity*. Free Press, New York.
- HAMPL, M. (2007): Regionální diference současného socioekonomického vývoje v České republice, *Sociologický časopis*, 43, č. 5, s. 889–910

- HAMPL, M., BLAŽEK, J., ŽÍŽALOVÁ, P. (2008): Faktory-mechanismy-procesy v regionálním vývoji: aplikace konceptu kritického realismu. *Ekonomický časopis*, 56, č. 7, s. 696–711.
- HOOD, C. (1991): A Public Management for All Seasons?. *Public Administration*, 69, č. 1, s. 3–19.
- HOOD, C., JACKSON, M. (1991): *Administrative Argument*. Dartmouth Pub. Co., Aldershot, 221 s.
- CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M., HAVLÍČEK, T. (2011): Venkov – žitý prostor: regionální diferenciacce percepce venkova představiteli venkovských obcí v Česku. *Geografie*, 116, č. 1, s. 23–45.
- JÜPTNER, P., POLINEC, M., ŠVEC, K. (2009): *Evropská lokální politika*. Vyd. 1., Institut politologických studií FSV UK, Praha, 413 s.
- KOPŘIVA, R. (2010): Stabilita volební podpory politických stran v komunálních volbách. *Acta Politologica* 2, č. 3, s. 3–16.
- LIN, N. (2008): A Network Theory of Social Capital. In: Castiglione, D., van Deth, J. W., Wolleb, G.: *The Handbook of Social Capital*, Oxford University Press, Oxford, s. 50–69.
- MATĚJŮ, P., VLACHOVÁ, K. (1998): Role politicky relevantních hodnot ve volebním rozhodování v České republice. *Sociologický časopis*, 34, č. 2, s. 171–193.
- PERLÍN, R. (2016): Vývoj administrativního členění, nepublikovaný materiál přednášky.
- PERLÍN, R. (2017): Rozvoj a růst venkovských obcí, nepublikovaný materiál přednášky.
- PERLÍN, R., ŠIMČÍKOVÁ, A. (2008): Criteria of a successful rural municipality. *Europa XXI*, č. 17, s. 29–44.
- PERLÍN, R., KUČEROVÁ, S., KUČERA, Z. (2010): Typologie venkovského prostoru Česka. *Geografie*, 115, č. 2, s. 161–187.
- PERLÍN, R., CHROMÝ, P. (2012): České venkovy z pohledu vybraných lokálních elit. *Obec & finance*, č. 1, s. 48–50.
- PILEČEK, J. (2010): Koncept sociálního kapitálu: pokus o přehled teoretických a metodických východisek a aplikačních přístupů jeho studia. *Geografie*, 115, č. 1, s. 64–77.
- PILEČEK, J., JANČÁK, V. (2010): Je možné měřit sociální kapitál? Analýza územní diferenciacce okresů Česka. *Geografie*, 115, č. 1, s. 78–95.
- PŮČEK, M., KOPPITZ, D. (2012): *Strategické plánování a řízení pro obce, města a regiony*. Vydání 1. Praha.
- RYŠAVÝ, D., BERNARD, J. (2011) Velikost obcí – klíčová kontextuální proměnná. In D. Ryšavý, P. Šaradín. *Zastupitelé českých měst a obcí v evropské perspektivě*, s. 22–40. Praha: Sociologické nakladatelství.
- ŘEZNÍČKOVÁ P. (2015): ÚZEMNÍ DIFERENCIACE STABILITY LOKÁLNÍCH ELIT V ČESKU (1994–2010), Diplomová práce, 77 s.
- ŠILHÁNKOVÁ, V. (2012): *Metodika sledování udržitelného rozvoje pro města a obce*. Civitas per populi, Hradec Králové, 28 s.

WOOLCOCK, M. (1998): Social Capital and Economic Development: toward a theoretical synthesis and policy framework. *Theory and Society*, 27, č. 2, s. 151–208.

VÁVRA, M. (2010): Náboženství a hodnoty. *Cesty katecheze*, 2010, č. 2, s. 10-12.

VODA, P. (2010): *Volební geografie*. Masarykova univerzita, Brno, 70 s.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení) ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 152/1994 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých dalších zákonů

Zákon č. 330/2011 Sb. zákon, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

SEZNAM ZDROJŮ DAT

ARCDATA PRAHA, ZÚ, ČSÚ (2016): ArcČR 500 - digitální geografická databáze, verze 3.3. www.arcdata.cz (cit. 24.7.2018).

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2018): Volby do zastupitelstev obcí. www.volby.cz (cit. 24.7.2018).

SLDB (2011): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 26. 3. 2011. Český statistický úřad, Praha (cit. 24.7.2018).

SEZNAM DALŠÍCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

BENEŠOVSKÝ DENÍK.CZ (2015a): Drahňovice a Hvězdonice si o víkendu zopakovaly volby, https://benesovsky.denik.cz/zpravy_region/drahnovice-a-hvezdonice-si-o-vikendu-zopakovaly-volby-20150315.html (17.7.2018)

BENEŠOVSKÝ DENÍK.CZ (2015b): Hvězdonice si možná opět zopakují komunální volby, https://benesovsky.denik.cz/zpravy_region/laj-hvezdonice-si-mozna-opet-zopakuji-komunalni-volby-20150416.html (17.7.2018)

BLANENSKÝ DENÍK.CZ (2016): Do třetice všeho dobrého? Volby vyhrálo SNK Suchý, získalo 64 procent hlasů, https://blanensky.denik.cz/zpravy_region/do-tretice-vseho-dobreho-volby-vyhralo-sdruzeni-suchy-ziskalo-64-procent-hlasu-20160417.html (17.7.2018)

BOLESLAVSKÝ DENÍK.CZ (2015): Dodatečné volby: Petkovy a Prodašice mají nové vedení, https://boleslavsky.denik.cz/zpravy_region/dodatecne-volby-petkovy-a-prodasice-maji-nove-vedeni-20150201.html (17.7.2018)

ČESKOBUDĚJOVICKÝ DENÍK.CZ (2014): Výsledky voleb posuzuje soud, <https://ceskobudejovicky.denik.cz/zlociny-a-soudy/vysledky-voleb-posuzuje-soud-20141105.html> (17.7.2018)

ČESKOBUDĚJOVICKÝ DENÍK.CZ (2015): Vlkovští si konečně zvolí zastupitelstvo, https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/vlkovsti-si-konecne-zvoli-zastupitelstvo-20150130.html (17.7.2018)

ČESKOBUDEJOVICKÝ DENÍK.CZ (2016): V Hradcích vybírali nové zastupitele, starostka obhájila, https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/v-hradcich-vybirali-nove-zastupitele-starostka-obhajila-20161106.html (17.7.2018)

ČESKOBUDEJOVICKÝ DENÍK.CZ (2017): Pomůže Hradcům už druhý volební reparát?, https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/pomuze-hradcum-uz-druhy-volebni-reparat-20171112.html (17.7.2018)

ČESKOKRUMLOVSKÝ DENÍK.CZ (2015a): Volby v Přední Výtoni platí, rozhodl krajský soud, https://ceskokrumlovsky.denik.cz/zpravy_region/vyton_volby_plati.html (17.7. 2018)

ČESKOKRUMLOVSKÝ DENÍK.CZ (2015b): Čerstvě přihlášení lidé před volbami jsou z penzionů, https://ceskokrumlovsky.denik.cz/zpravy_region/vyton_volby_2.html (17.7. 2018)

HAVLÍČKOBRODSKÝ DENÍK.CZ (2014): Ve dvou obcích na Vysočině se volby nekonají, https://havlickobrodsky.denik.cz/zpravy_region/ve-dvou-obcich-na-vysocine-se-volby-nekonaji-20141010-9nht.html (17.7.2018)

HAVLÍČKOBRODSKÝ DENÍK.CZ (2015a): Slavníč správce nepotřebuje. Již má svoje zastupitelstvo, https://havlickobrodsky.denik.cz/zpravy_region/slavnic-spravce-nepotrebuje-jiz-ma-svoje-zastupitelstvo-20150202.html (17.7.2018)

HAVLÍČKOBRODSKÝ DENÍK.CZ (2015b): Volby vyhráli lidé blízcí starostovi, https://havlickobrodsky.denik.cz/zpravy_region/volby-vyhrali-lide-blizci-starostovi-20150929.html (17.7.2018)

HAVLÍČKOBRODSKÝ DENÍK.CZ (2016a): Exstarosta obce má co vysvětlovat, <https://havlickobrodsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/exstarosta-obce-ma-co-vysvetlovat-20160406.html> (17.7.2018)

HAVLÍČKOBRODSKÝ DENÍK.CZ (2016b): V Radostíně i Ovesné Lhotě obsadili zastupitelstva nezávislí, https://havlickobrodsky.denik.cz/zpravy_region/v-radostine-i-ovesne-lhote-obsadili-zastupitelstva-nezavisli-20160418.html (17.7.2018)

CHEBSKÝ DENÍK.CZ (2017): V Zádubu-Závišíně půjdou opět k volebním urnám, https://chebsky.denik.cz/zpravy_region/v-zadubu-zavisine-pujdou-opet-k-volebnim-urnam-20170919.html (17.7.2018)

CHEBSKÝ DENÍK.CZ (2018): V Pramenech to znovu vře, https://chebsky.denik.cz/zpravy_region/v-pramenech-to-znovu-vre-20180124.html (17.7.2018)

CHOMUTOVSKÝ DENÍK.CZ (2014): Nové volby v Chomutově: Co přesvědčilo soud a jak budou vypadat volby?, https://chomutovsky.denik.cz/zpravy_region/nove-volby-v-chomutove-co-presvedcilo-soud-a-jak-budou-vypadat-volby-20141121.html (17.7.2018)

JIČÍNSKÝ DENÍK.CZ (2015): V Třebnouševsi volí dnešní sobotu nové zastupitelstvo, https://jicinsky.denik.cz/zpravy_region/v-trebousevsi-voli-dnesni-sobotu-nove-zastupitelstvo-20150314.html (17.7.2018)

JIČÍNSKÝ DENÍK.CZ (2017): Trénování voliči. Škatulata v Třebnouševsi způsobily dvoje volby, https://jicinsky.denik.cz/zpravy_region/trenovani-volici-skatulata-v-trebousevsi-zpusobily-dvoje-volby-20171108.html (17.7.2018)

JIHLAVSKÝ DENÍK.CZ (2015): Mladé kandidáty v Růžené zvolilo přes 82 procent voličů, https://jihlavsky.denik.cz/zpravy_region/mlade-kandidaty-v-ruzene-zvolilo-pres-82-procent-volicu-20150201.html (17.7.2018)

KLATOVSKÝ DENÍK.CZ (2015): Maňovice a Hamry mají odvoleno,
https://klatovsky.denik.cz/zpravy_region/manovice-a-hamry-maji-odvoleno-20150315.html
(17.7.2018)

KLADENSKÝ DENÍK.CZ (2015a): V Tuřanech, Dřínově i Kmetiněvsi už znají výsledky voleb,
https://kladensky.denik.cz/zpravy_region/v-turanech-drinove-i-kmetinevsi-uz-znaji-vysledky-voleb-20150314.html (17.7.2018)

KLADENSKÝ DENÍK.CZ (2015b): Ve dvou obcích už se dohodli. Dřínovští půjdou volit potřeť,
https://kladensky.denik.cz/zpravy_region/ve-dvou-obcich-uz-se-dohodli-drinovsti-pujdou-volit-potreti-20150417.html (17.7.2018)

KLADENSKÝ DENÍK.CZ (2017): V Jarpicích a Županovicích měli nové volby,
https://kladensky.denik.cz/zpravy_region/v-jarpicich-a-zupanovicich-mely-nove-volby-20170206.html (17.7.2018)

KUTNOHORSKÝ DENÍK.CZ (2017a): Ve Vinařích zvolili nové zastupitele,
https://kutnohorsky.denik.cz/zpravy_region/ve-vinarich-zvolili-nove-zastupitele-20170529.html
(17.7.2018)

KUTNOHORSKÝ DENÍK.CZ (2017b): Vinaře čekají v květnu nové volby,
https://kutnohorsky.denik.cz/zpravy_region/vinare-cekaji-v-kvetnu-nove-volby-20170307.html
(17.7.2018)

KROMĚŘÍŽSKÝ DENÍK.CZ (2015a): V Honěticích si komunální volby zopakují potřeť,
https://kromerizsky.denik.cz/zpravy_region/v-honetich-si-komunalni-volby-zopakuji-potreti-20150423.html (17.7.2018)

KROMĚŘÍŽSKÝ DENÍK.CZ (2015b): Vedení ve dvou obcích si lidé zvolí již dnes,
https://kromerizsky.denik.cz/zpravy_region/vedeni-ve-dvou-obcich-si-lide-zvoli-jiz-dnes-20150314.html (17.7.2018)

MĚLNICKÝ DENÍK.CZ (2010a): Zlosyň má pouze tři zastupitele, čekají ji volby,
https://melnicky.denik.cz/zpravy_region/zlosyn-ma-pouze-tri-zastupitele-cekaji-ji-volby.html
(17.7.2018)

MĚLNICKÝ DENÍK.CZ (2010b): Zlosyň nevolila! Místo starosty má správce,
https://melnicky.denik.cz/zpravy_region/zlosyn-nevolila-misto-starosty-ma-spravce20101020.html (17.7.2018)

MĚLNICKÝ DENÍK.CZ (2017): Volby ve Klích do třetice: dámy mají v zastupitelstvu převahu,
https://melnicky.denik.cz/zpravy_region/volby-ve-klich-do-tretice-damy-maji-v-zastupitelstvu-prevahu-20171106.html (17.7.2018)

OLOMOUCKÝ DENÍK.CZ (2016): Mají levnější vodu, ale signál pořád nic moc,
https://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/maji-levnejsi-vodu-ale-signal-porad-nic-moc-20161125.html (17.7.2018)

OPAVSKÝ A HLUČÍNSKÝ DENÍK.CZ (2015): V Mladecku půjdou potřeť k urnám,
https://opavsky.denik.cz/zpravy_region/mladecko-volby20072015.html (17.7.2018)

OPAVSKÝ A HLUČÍNSKÝ DENÍK.CZ (2016a): Mladecko čekají už čtvrté volby,
https://opavsky.denik.cz/zpravy_region/mladecko-volby06072016.html (17.7.2018)

OPAVSKÝ A HLUČÍNSKÝ DENÍK.CZ (2016b): Mladeckým zastupitelstvem se zabývá Ministerstvo vnitra, https://opavsky.denik.cz/zpravy_region/mladecko-zastupitelstvo17022016.html (17.7.2018)

PARDUBICKÝ DENÍK.CZ (2015): Dodatečné volby v Lánech u Dašic, https://pardubicky.denik.cz/zpravy_region/dodatecne-volbyv-lanech-u-dasic-20150201.html (17.7.2018)

PLZEŇSKÝ DENÍK.CZ (2015a): Újezd nade Mží čekají další předčasné volby, https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/ujezd-nade-mzi-cekaji-dalsi-predcasne-volby-20150714.html (17.7.2018)

PLZEŇSKÝ DENÍK.CZ (2015b): Bezvládí, a dokonce i násilí. Vítejte v Újezdě nade Mží, https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/bezvladi-a-dokonce-i-nasili-vitejte-v-ujezde-nade-mzi-20151210.html (17.7.2018)

PRAŽSKÝ DENÍK.CZ (2015): V devíti středočeských obcích vyhlásí v červnu volby, <https://prazsky.denik.cz/z-regionu/v-deviti-stredoceskych-obcich-vyhlasi-v-cervnu-volby-20150416-1cae.html> (17.7.2018)

PRAŽSKÝ DENÍK.CZ (2016): V pěti středočeských obcích zvolí obyvatelé nové zastupitele, <https://prazsky.denik.cz/z-regionu/v-peti-stredoceskych-obcich-zvoli-obyvatele-nove-zastupitele-20160714.html> (17.7.2018)

ROKYCANSKÝ DENÍK.CZ (2014): Újezd má správce i úřední hodiny, https://rokycansky.denik.cz/zpravy_region/ujezd-ma-spravce-i-uredni-hodiny-20141020.html (17.7.2018)

SLOVÁCKÝ DENÍK.CZ (2015): Opakované volby v Sušicích vyhráli Starostové a nezávislí, https://slovacky.denik.cz/zpravy_region/opakovane-volby-v-susicich-vyhrali-starostove-a-nezavisli-20150315.html (17.7.2018)

SOKOLOVSKÝ DENÍK.CZ (2015a): V Dasnicích prohrála sociální demokracie s místním sdružením, https://sokolovsky.denik.cz/zpravy_region/v-dasnicich-prohrala-socialni-demokracie-s-mistnim-sdruzenim-20150927.html (17.7.2018)

SOKOLOVSKÝ DENÍK.CZ (2015b): Volby rozhodly. V Josefově se mění vedení obce, https://sokolovsky.denik.cz/zpravy_region/volby-rozhodly-v-josefove-se-meni-vedeni-obce-20161107.html (17.7.2018)

SOKOLOVSKÝ DENÍK.CZ (2016): Rozhádané obce čekají v sobotu mimořádné volby, https://sokolovsky.denik.cz/zpravy_region/rozhadane-obce-cekaji-v-sobotu-mimoradne-volby-20161104.html (17.7.2018)

SVITAVSKÝ DENÍK.CZ (2014): Volby ve Vísce u Jevíčka nebudou, není z čeho vybírat, https://svitavsky.denik.cz/zpravy_region/volby-ve-visce-u-jevicka-nebudou-neni-z-ceho-vybirat-20140826.html (17.7.2018)

STRAKONICKÝ DENÍK.CZ (2014): Na Blatensku jde do voleb 138 stran, hnutí a uskupení, https://strakonicky.denik.cz/zpravy_region/na-blatensku-jde-do-voleb-138-stran-hnuti-a-uskupeni-20140814.html (17.7.2018)

TÁBORSKÝ DENÍK.CZ (2014): Poslední obcí bez starosty je Zadní Střítež, https://taborsky.denik.cz/zpravy_region/posledni-obci-bez-starosty-je-zadni-stritez-20141111.html (17.7.2018)

TEPLICKÝ DENÍK.CZ (2015): V Bílině jdou lidé k urnám, https://teplicky.denik.cz/zpravy_region/v-biline-jdou-lide-k-urnam-20150131.html (17.7.2018)

ZNOJEMSKÝ DENÍK.CZ (2016): Zbylo málo zastupitelů. Lechovice a Lančov čekají nové volby, https://znojemsky.denik.cz/zpravy_region/zbylo-malo-zastupitelu-lechovice-a-lancov-cekaji-nove-volby-20161108.html (17.7.2018)

PŘÍLOHY

Príloha 1: Základní údaje o zkoumaných obcích

Kód obce	Název obce	Okres	Počet mandátů	Počet obyvatel	Volební účast v % (mimořádné volby)	Volební účast v % (řádné volby)	Termín volby
553433	Babylon	Domažlice	7	310	75.43	61.21	14.3.2015
563366	Bečice	Tábor	5	74	66.67	73.13	14.3.2015
567451	Bílina	Teplice	30	17205	32.96	43.45	31.1.2015
530964	Bludov	Kutná Hora	5	27	92	100	13.6.2015
552127	Bradáčov	Tábor	5	52	65.96	74.51	5.11.2016
500101	Bražec	Karlovy Vary	7	221	65.9	-	16.1.2016
537870	Březová	Karlovy Vary	7	541	53.86	53.42	14.3.2015
564664	Bukovany	Příbram	5	92	85.07	-	31.1.2015
555941	Čachrov	Klatovy	9	510	59.27	66.43	20.5.2017
572896	Černá u Bohdanče	Pardubice	7	432	62.5	54.12	4.2.2017
506621	Čichalov	Karlovy Vary	5	167	68.12	70.59	5.11.2016
560332	Dasnice	Sokolov	5	287	68.11	31.1	26.9.2015
560332	Dasnice	Sokolov	5	287	43.28	31.1	16.4.2016
565181	Děkov	Rakovník	5	218	65.45	61.49	26.9.2015
539171	Dobrovíz	Praha-západ	7	537	37.93	65.38	20.5.2017
558800	Dolní Hradiště	Plzeň-sever	5	52	62	61.7	4.11.2017
545279	Domašov nad Bystřicí	Olomouc	7	499	69.8	72.89	14.3.2015
530417	Doubice	Děčín	7	104	77.66	81.91	14.3.2015
500127	Doupovské Hradiště	Karlovy Vary	7	159	68.12	-	16.1.2016
531146	Drahelčice	Praha-západ	9	963	60.62	67.15	16.7.2016
532151	Drahňovice	Benešov	5	101	89.06	86.89	14.3.2015
558419	Držovice	Prostějov	7	1394	68.31	56.86	4.2.2017
532291	Dřínov	Kladno	7	328	59.25	61.63	14.3.2015
532291	Dřínov	Kladno	7	328	30.35	61.63	26.9.2015
504955	Dvakačovice	Chrudim	7	172	44.44	75.76	4.11.2017
595578	Fryšava pod Žakovou horou	Žďár nad Sázavou	7	344	56.7	78.62	26.9.2015
578240	Hamry	Klatovy	7	129	84.68	85.44	14.3.2015
564842	Hlinná	Litoměřice	7	253	72.02	52.94	16.7.2016
531197	Hlízov	Kutná Hora	7	576	80.55	68.66	13.6.2015
542342	Honětice	Kroměříž	7	72	40.68	85.94	26.9.2015
542342	Honětice	Kroměříž	7	72	77.42	85.94	14.3.2015
555169	Horní Blatná	Karlovy Vary	7	439	65.26	61.39	20.5.2017
535460	Hradce	ČB	5	96	86.96	74.19	5.11.2016
535460	Hradce	ČB	5	96	75.71	74.19	4.11.2017
535460	Hradce	ČB	5	96	86.96	74.19	1.12.2016
543543	Hruška	Prostějov	7	255	72.4	66.84	14.3.2015
565733	Hrušov	MB	7	224	75.88	78.05	14.3.2015
529745	Hvězdonice	Benešov	7	312	79.61	73.18	14.3.2015
529745	Hvězdonice	Benešov	7	312	50.59	73.18	26.9.2015
532878	Chleby	Benešov	5	55	80.85	87.76	13.6.2015
534455	Chlustina	Beroun	5	230	61.54	35.47	16.1.2016
562971	Chomutov	Chomutov	35	48739	22.24	27.54	31.1.2015
588547	Chvalnov-Lísky	Kroměříž	7	253	84.73	74.13	14.3.2015
546658	Janův Důl	Liberec	7	160	74.4	75.4	14.3.2015

532401	Jarpice	Kladno	7	282	47.53	70.37	4.2.2017
532401	Jarpice	Kladno	7	282	23.21	70.37	16.7.2016
531308	Jivina	Beroun	5	182	63.69	77.5	16.1.2016
511587	Josefov	Sokolov	7	364	74.03	63.33	5.11.2016
511587	Josefov	Sokolov	7	364	68.87	63.33	20.5.2017
569283	Kladníky	Přerov	7	149	84.96	56.03	13.6.2015
534897	Kly	Mělník	7	1477	54.63	53.25	20.5.2017
534897	Kly	Mělník	7	1477	53.57	53.25	4.11.2017
532479	Kmetiněves	Kladno	7	285	73.39	74.24	14.3.2015
537306	Kolaje	Nymburk	5	90	47.3	62.5	16.7.2016
564761	Konojedy	Praha-východ	7	248	70.68	80.22	31.3.2018
559024	Kopidlo	Plzeň-sever	7	147	63.21	91.59	14.3.2015
553247	Kopřivná	Šumperk	5	267	68.61	67.7	14.3.2015
566047	Košátky	MB	7	204	48.41	62	20.5.2017
500135	Kozlov	Olomouc	7	242	58.93	-	20.5.2017
500135	Kozlov	Olomouc	7	242	71.81	-	16.1.2016
571652	Krásné	Chrudim	7	144	63.28	89.55	4.2.2017
594261	Kravsko	Znojmo	7	541	52.91	54.25	13.6.2015
541940	Kroučová	Rakovník	5	259	72.12	52.68	5.11.2016
563161	Křimov	Chomutov	7	417	66.67	62.23	14.3.2015
538418	Křížkový Újezdec	Praha-východ	7	221	30.82	79.38	14.3.2015
594326	Lančov	Znojmo	7	229	63.13	66.48	4.2.2017
572845	Lány u Dašic	Pardubice	5	129	65.79	-	31.1.2015
594334	Lechovice	Znojmo	7	521	64.84	69.47	4.2.2017
534986	Lhota	Praha-východ	7	455	70.61	73.41	14.3.2015
549550	Lhotsko	Zlín	5	276	72.05	37.27	31.3.2018
571555	Líský	Kladno	5	109	57.61	53.13	19.8.2017
583308	Litostrov	Brno-venkov	5	124	70.41	74.26	13.6.2015
500151	Luboměř pod Strážnou	Přerov	7	111	84.44	-	16.1.2016
536466	Mačkov	Strakonice	7	508	39.58	63.38	14.3.2015
586366	Malá Vrbka	Hodonín	5	172	83.89	80.54	14.3.2015
578410	Maňovice	Klatovy	6	47	88.24	85	14.3.2015
578410	Maňovice	Klatovy	6	47	72.22	85	16.7.2016
583375	Mělčany	Brno-venkov	7	482	56.57	68.94	13.6.2015
500160	Město Libavá	Olomouc	15	587	63.74	-	16.1.2016
553042	Mladecko	Opava	5	151	73.08	44.03	16.7.2016
553042	Mladecko	Opava	5	151	66.92	44.03	13.6.2015
553042	Mladecko	Opava	5	151	69.17	44.03	16.1.2016
589721	Mořice	Prostějov	7	516	59.47	69.12	14.3.2015
553905	Mrlínek	Kroměříž	7	270	83.47	81.43	13.6.2015
513288	Mrzky	Kolín	5	160	62.5	76.11	14.3.2015
571997	Neveklovice	MB	5	68	41.51	87.76	13.6.2015
533548	Nučice	Praha-východ	7	382	75	74.29	14.3.2015
533548	Nučice	Praha-východ	7	382	67.31	74.29	26.9.2015
537578	Opočnice	Nymburk	7	456	66.84	66.67	14.3.2015
573264	Osek	Jičín	7	225	55.21	76.65	26.9.2015
570532	Osice	HK	7	490	69.95	-	31.1.2015
591335	Ostašov	Třebíč	7	135	59.82	87.83	4.2.2017
569232	Ovesná Lhota	Havlíčkův Brod	7	178	80.69	86.75	26.9.2015
569232	Ovesná Lhota	Havlíčkův Brod	7	178	46.94	86.75	16.4.2016

536431	Petkovy	MB	7	305	69.57	-	31.1.2015
537659	Písková Lhota	Nymburk	7	449	64.49	52.08	31.3.2018
594636	Podhradí nad Dyjí	Znojmo	6	52	81.13	84.31	26.9.2015
599590	Podmokly	Nymburk	7	203	73.49	81.44	13.6.2015
592501	Podolí	Uherské Hradiště	9	855	56.79	58.75	20.5.2017
539562	Pohoří	Praha-západ	7	378	67.28	65.06	14.3.2015
500194	Polná na Šumavě	Český Krumlov	7	192	73.97	-	16.1.2016
539538	Prameny	Cheb	5	109	81.55	75.24	26.9.2015
539538	Prameny	Cheb	5	109	86.96	75.24	6.1.2018
570753	Prodašice	MB	7	90	77.27	-	31.1.2015
545716	Přední Výtoň	Český Krumlov	7	242	74.52	78.41	26.9.2015
545716	Přední Výtoň	Český Krumlov	7	242	79.61	78.41	14.3.2015
569364	Radostín	Havlíčkův Brod	5	162	65.32	54.33	16.4.2016
549827	Ražice	Písek	9	375	29.05	59.21	16.7.2016
563331	Rokle	Chomutov	7	282	50.84	53.3	14.3.2015
553018	Roudná	Tábor	7	529	57.24	60.71	14.3.2015
587818	Růžená	Jihlava	7	353	82.16	-	31.1.2015
565598	Siřejovice	Litoměřice	7	276	64.81	63.11	19.8.2017
590011	Slatinky	Prostějov	7	575	74.08	69.06	14.3.2015
548341	Slavnič	Havlíčkův Brod	5	59	88.64	-	31.1.2015
551881	Slezské Pavlovice	Bruntál	5	229	67.08	65.61	16.1.2016
542431	Srbeč	Rakovník	7	312	60.48	64.08	13.6.2015
557111	Srní	Klatovy	7	235	63.03	61.26	31.1.2015
548812	Stanovice	Trutnov	7	57	88.46	84.91	13.6.2015
582409	Suchý	Blansko	7	444	76.65	78.57	16.4.2016
582409	Suchý	Blansko	7	444	75.41	78.57	26.9.2015
592650	Sušice	Uherské Hradiště	7	597	75.45	75.26	14.3.2015
592668	Svárov	Uherské Hradiště	7	240	75.47	84.29	20.5.2017
531804	Svatý Jan pod Skalou	Beroun	7	169	72.39	80.74	16.7.2016
570117	Šléglov	Šumperk	9	39	74.29	87.5	16.7.2016
594938	Tavíkovice	Znojmo	7	587	56.91	68.13	14.3.2015
599719	Tehovec	Praha-východ	7	560	32.11	64.02	14.3.2015
519031	Teplíce nad Bečvou	Přerov	7	380	66.98	70.99	14.3.2015
546526	Těškov	Rokycany	7	303	80.46	80.31	14.3.2015
593630	Topolany	Vyškov	7	332	64	69.29	13.6.2015
573612	Třebnouševy	Jičín	7	288	80.89	79.84	14.3.2015
573612	Třebnouševy	Jičín	7	288	74.18	79.84	16.7.2016
532177	Tuřany	Kladno	7	574	70.17	67.25	14.3.2015
532177	Tuřany	Kladno	7	574	34.8	67.25	4.11.2017
590118	Tvorovice	Prostějov	7	294	67.31	65.15	14.3.2015
594997	Tvořihráz	Znojmo	7	400	68.58	63.78	13.6.2015
546178	Úherce	Louny	7	78	72.46	-	31.1.2015
546178	Úherce	Louny	7	78	50.72	-	26.9.2015
566594	Újezd nade Mží	Plzeň-sever	5	100	74.68	78.21	26.9.2015
566594	Újezd nade Mží	Plzeň-sever	5	100	59.49	78.21	16.7.2016
578321	Újezd u Plánice	Klatovy	7	109	73.33	39.77	5.11.2016
546551	Újezd u Svatého Kříže	Rokycany	7	241	71.98	-	31.1.2015
553191	Vikantice	Šumperk	7	78	45.83	83.1	13.6.2015
534544	Vinaře	Kutná Hora	7	245	61.08	53.88	20.5.2017
578959	Víska u Jevíčka	Svitavy	7	158	78.83	-	31.1.2015

535915	Vlkov	ČB	5	31	65.63	-	31.1.2015
582671	Voděřady	Blansko	7	514	69.78	68.57	13.6.2015
539830	Vonoklasy	Praha-západ	7	528	39.71	48.24	26.9.2015
537977	Vrbová Lhota	Nymburk	5	514	35.73	66.05	4.11.2017
565130	Všesulov	Rakovník	5	137	74.47	68.13	13.6.2015
571415	Xaverov	Benešov	5	59	74.42	74.42	14.3.2015
563927	Zadní Střítež	Tábor	5	34	66.67	-	31.1.2015
539431	Zádub-Závišín	Cheb	7	341	66.18	71.38	31.3.2018
539431	Zádub-Závišín	Cheb	7	341	72	71.38	19.8.2017
586005	Závist	Blansko	5	140	47.06	62.73	4.2.2017
539872	Zbuzany	Praha-západ	7	1298	52.72	59.2	13.6.2015
539872	Zbuzany	Praha-západ	7	1298	51.59	59.2	16.7.2016
535389	Zlosyň	Mělník	5	475	67.22	66.03	13.6.2015
572195	Želivsko	Svitavy	5	32	83.33	80.65	13.6.2015
562424	Županovice	Jindřichův Hradec	5	65	44.44	53.7	16.4.2016
564338	Županovice	Příbram	5	76	74.24	58.21	4.2.2017